

ΤΕΙ ΠΑΤΡΑΣ
ΣΧΟΛΗ Σ.Δ.Ο
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Π Τ Υ Χ Ι Α Κ Η Ε Ρ Γ Α Σ Ι Α
ΘΕΜΑ : “Η θέση της γυναίκας στο σύγχρονο
και στο προγενέστερο Ελληνικό δίκαιο”

ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ
ΜΑΡΙΑ ΡΕΖΟΥ

ΣΠΟΥΔΑΣΤΕΣ :

ΜΑΡΙΑ ΚΟΚΙΟΥ
ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ
ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΠΑΤΡΑ 1999

PLATE
PLATE

2917

Αφιερώνεται στους γονείς μας
και στην Καθηγήτρια μας
Μαρία Ρέζου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΕΛΙΔΕΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.....	3
1.Ιστορική αναδρομή.....	5
2.Ανατροφή και διαπαιδαγώγηση αγοριών και κοριτσιών μέσα στην οικογένεια.....	15
3.Η επίδραση της προκατάληψης στη διαμόρφωση της θέσης της γυναίκας	17
4.Καταπιέζονται πάντα οι γυναίκες;	18
5.Η έννοια της γυναικείας χειραφέτησης.....	19
6.Η γυναίκα γίνεται αυτόνομο άτομο;	20
7.Φεμινισμός και γυναικείο κίνημα.....	22
8.Σύλλογοι γυναικών : Η συμβολή τους.....	26
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.	
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ ΔΙΚΑΙΟ.....	28
1. Διατάξεις Αστικού Κώδικα Οικογενειακού Δικαίου Προγενέστερου και Σύγχρονου. Μετά την εφαρμογή του Ν.1329 /1983.....	28
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.	
ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ.....	36
1. Προστασία Μητρότητας.....	36
2. Απαγορευμένες εργασίες.....	37
3. Συνταξιοδότηση και Ασφάλιση Εργαζομένων Γυναικών.....	39
4. Θεσμικές Αλλαγές.....	41

5. Κοινωνικές Υπηρεσίες και Παροχές.....44

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ.....46

1. Περί εμπόρων.....46

2. Περί του τύπου της συναλλαγματικής.....47

3. Περί των δικαιωμάτων της γυναίκας του πτωχεύσαντος.....47

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ.....50

1. Ισχύον Σύνταγμα 1975.....50

ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....51

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....53

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Εξετάζοντας την θέση της γυναίκας στο δίκαιο, σκόπιμο είναι να δούμε πρώτα τη θέση της γενικά μέσα στην κοινωνία.

Οι γυναίκες από αρχαιοτάτων χρόνων εργάζονταν σκληρά τόσο μέσα στο σπίτι όσο και έξω από αυτό. Το διπλό αυτό φορτίο στις πλάτες των γυναικών ποτέ δεν αναγνωρίστηκε ούτε εκτιμήθηκε. Αντίθετα μάλιστα χρησιμοποιήθηκε ως αντικείμενο εκμετάλλευσης. Η εκμετάλλευση αυτή έγκειται στον τρόπο αμοιβής, της, στις ανύπαρκτες κοινωνικές παροχές, οι οποίες οδήγησαν στην οικονομική της εξάρτηση και εμπόδισαν την επαγγελματική της καταξίωση.

Η γυναίκα μέχρι τα τέλη του 19^{ου} αιώνα είναι σχεδόν περιορισμένη σε άμισθη εργασία, ακόμα και μετά την εκβιομηχάνιση η οποία συντέλεσε στην προώθηση της μισθωτής εργασίας. Η εκβιομηχανισμένη οικονομία ακόμα κι όταν είχε ανάγκη την γυναικεία εργασία για την ανάπτυξη της τοποθέτησε τη γυναίκα σε θέσεις εργασίας οι οποίες ήταν προέκταση του παραδοσιακού της ρόλου μέσα στην οικογένεια, όπως για παράδειγμα της μωδίστρας, της υπηρέτριας, της νταντάς και της ανειδίκευτης εργάτριας, θέσεις οι οποίες θεωρούνται κατώτερες.

Βέβαια η άσκηση των παραπάνω επαγγελμάτων από άνδρες αργότερα θεωρήθηκε ανώτερη σε σχέση με τις αμοιβές και την κοινωνική καταξίωσή τους, π.χ. μωδίστρος υψηλής ραπτικής, σεφ της μαγειρικής κ.α.

Ο περιορισμός κι ο υποβιβασμός της γυναικείας απασχόλησης σε εργασίες κοπιαστικές και ανθυγιεινές (π.χ. υφαντουργεία, καπνεργοστάσια κ.α.) που απαιτούσαν μεγάλη δύναμη και αντοχή, αποθαρρύνονταν και αποκλείονταν από εκείνες που απαιτούσαν τεχνική κατάρτιση, μόρφωση και υπευθυνότητα.

Οι πρώτες που απολύονταν για πολλά χρόνια ήταν οι γυναίκες που αποτελούσαν το εφεδρικό εργατικό δυναμικό, τα φθηνά εργατικά χέρια που αντιμετώπιζαν σκληρή κι απάνθρωπη εκμετάλλευση από την εργοδοσία.

Η γυναίκα αντιμετωπίστηκε ως το «ασθενές φύλο» μόνο στον τομέα της αμοιβής της εργασίας τους και σε καμία περίπτωση στον τομέα της προσφοράς τους.

Η ανάπτυξη των γραμμάτων και των τεχνών η οποία οδήγησε στην βιομηχανική επανάσταση δημιούργησε τις κατάλληλες προϋποθέσεις για να αλλάξει τελικά η «ανθρώπινη μοίρα» σε όλα τα επίπεδα.

Η καθιέρωση των «δικαιωμάτων του ανθρώπου» μέσα από κοινωνικές επαναστάσεις και κινήματα στη Δ. Ευρώπη οδήγησαν σταδιακά στην οικονομική πολιτική και κοινωνική απελευθέρωση και ολοκλήρωση του ατόμου. Κάτω από τις νέες συνθήκες τίθεται στη συνέχεια και το πρόβλημα της ισότητας των δύο φύλων, κυρίως από τις αρχές του αιώνα μας.

1. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

A. ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ένα από τα πιο σημαντικά προβλήματα της σύγχρονης εποχής είναι αυτό της ισότητας των ανθρώπων και εκφράζεται με την επίκληση και συνάμα την προσταγή «πρέπει να μάθουμε να ζούμε ο ένας πλάι στον άλλον ως ισότιμοι».

Οι γυναίκες επαναστατούν κατά των κοινωνικών ανισοτήτων που έχουν παγιώσει αιώνων παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τις οποίες διέπραττε και διαπράττει σε βάρος των γυναικών, η ανδρική κυριαρχία και εξουσία.

Πάντως σε όλες τις εποχές και με οποιεσδήποτε συνθήκες κι αν ζούσε η γυναίκα, δεν έπαψε να εκτελεί την αποστολή της και να προσφέρει κατά το δυνατό πολλά στην ανθρωπότητα. Η γυναικεία προσφορά υπήρξε τόσο μεγάλη ώστε να αλλάζει το χρώμα κάθε εποχής και να δημιουργούνται νέες καταστάσεις.

Ακολουθεί μια ιστορική αναδρομή που αφορά την εξέλιξη της θέσης της γυναίκας στην οικογένεια και στην εργασία από την αρχαιότητα ως την τεχνολογική επανάσταση.

B. Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

1. Ομηρική Εποχή

Στην Ομηρική Εποχή, η γυναίκα, κυριαρχεί στο σπίτι όμως δεν συμμετέχει στα κοινά και στη δημόσια ζωή. Δέχεται τη θέση που της όρισε η

κοινωνία προσηλωμένη στα καθήκοντα της συζύγου, μητέρας και κόρης. Η παρουσία της γυναίκας στον επαγγελματικό τομέα είναι ανύπαρκτη.¹

Στην Ομηρική Εποχή, η θέση της γυναίκας στην οικογένεια είναι προνομιακή σε σχέση με κάποιες άλλες εποχές. Όχι μόνο κυριαρχεί στο σπίτι αλλά είναι περισσότερο τιμημένη από το σύζυγο και τα παιδιά της.

Όλοι σέβονται τη γνώμη της και την τιμή της και το δείχνουν με την κοινή υπόληψη.²

2. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΠΟΧΗ

Στην ιστορική εποχή η γυναίκα είναι υποταγμένη στον άνδρα. Την υποταγή αυτή επιβάλλει ο άνδρας με τη σωματική υπεροχή, αλλά και οι οικονομικές συνθήκες. Και σε αυτή την εποχή η γυναίκα δε λαμβάνει μέρος στην επαγγελματική ζωή.³

Η Μητριαρχία αντικαταστάθηκε από την Πατριαρχία. Από αυτή τη στιγμή αρχίζει ένας σιωπηλός αγώνας ανάμεσα στα δύο φύλα και ένας ακήρυχτος πόλεμος επικράτησης και κυριαρχίας μέσα στην οικογένεια. Η κοινωνία αρχίζει να στηρίζεται στον «οίκο» που διοικείται από τον «Pater Familias». Ο άνδρας είναι ο αρχηγός της οικογένειας και της κοινωνίας, ενώ οι γυναίκες είναι σκλάβοι, άμισθες υπηρέτριες χωρίς δικαιώματα.⁴

1. Τάκαρη Ντίνα, «Η γυναίκα από την αρχαιότητα ως την τεχνολογική επανάσταση», Αθήνα 1984, σελ.35

2. Τάκαρη Ντίνα, «Η γυναίκα από την αρχαιότητα ως την τεχνολογική επανάσταση», Αθήνα 1984, σελ.34

3. Τάκαρη Ντίνα, «Περιπλέοντας στη Μεσόγειο», Αθήνα 1972, σελ.63

4. Τάκαρη Ντίνα, «Η γυναίκα από την αρχαιότητα ως την τεχνολογική επανάσταση», Αθήνα 1984, σελ.37

3. ΚΛΑΣΣΙΚΗ ΕΠΟΧΗ

Στην κλασσική εποχή η θέση της γυναίκας στην εργασία είναι διαφορετική στις διάφορες πόλεις – κράτη. Στην Αθήνα, αν και η γυναίκα δεν είναι κλεισμένη μέσα στο σπίτι, ολόκληρο το σύστημα της Αθηναϊκής ζωής, δείχνει στη γυναίκα ότι η θέση της δεν είναι στην επαγγελματική ζωή. Δεν της επιτρεπόταν να ασκεί πολλά επαγγέλματα όπως π.χ. αυτό του γιατρού.

Στη Σπάρτη, η γυναίκα συμμετέχει στην εκπαίδευση, μαθαίνει να διαβάζει, να γράφει, να παίζει διάφορα μουσικά όργανα, επίσης να πλέκει, να υφαίνει, να κεντά. Η Σπαρτιάτισσα επομένως αν και επαγγελματικά δεν κατέχει την ίδια θέση με τον άνδρα, ωστόσο θεωρείται χρήσιμη και σημαντική.

Στην Κλασσική Εποχή, η θέση της γυναίκας στην οικογένεια είναι διαφορετική στις διάφορες πόλεις – κράτη. Η Σπαρτιάτισσα μητέρα (που λέγεται και παιδαγωγός) είναι υπεύθυνη για το σπίτι, τα παιδιά, την ανατροφή και διαπαιδαγώγησή τους και τιμάται από την κοινωνία όσο και ο άνδρας.

Στην Αθήνα, αντίθετα, η θέση της γυναίκας δεν συνεπάγεται δικαιώματα κοινωνικά ή πολιτικά, μένει στο σπίτι και ασχολείται με τα οικιακά ενώ βγαίνει απ' αυτό μόνο με ανδρική συνοδεία.

4. ΡΩΜΑΪΚΗ ΕΠΟΧΗ

Στην Ρωμαϊκή Εποχή η γυναίκα δεν έχει κανένα ατομικό, κοινωνικό ή επαγγελματικό δικαίωμα. Το ρωμαϊκό δίκαιο την αποκαλεί «res» (πράγμα).¹

1. Τάκαρη Ντίνα, Η γυναίκα από την αρχαιότητα ως την τεχνολογική επανάσταση», Αθήνα 1984, σελ.50

Η θέση της γυναίκας στην Αρχαία Ρώμη είναι παρόμοια με αυτή στην Αρχαία Ελλάδα. Έχουν δώσει στη γυναίκα κάποια εξουσία που ασκεί μέσα στο σπίτι όπου είναι η θέση της. Απολαμβάνει μεγάλη υπόληψη στο σπίτι και την κοινωνία, χωρίς ο άνδρας να παύει να είναι ο κύριος της κατάστασης.

5. ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ

Ο Χριστιανισμός μέσα στη γενική ιδέα για ισοτιμία των ανθρώπων, διακήρυξε ότι «...ουκ ενί άρσεν ή θήλυ...» δηλαδή δεν υπάρχει άνδρας ή γυναίκα, μόνο άνθρωπος.

Παρ' όλα αυτά όμως η γυναίκα αντιμετωπίστηκε με άσχημες προλήψεις και προκαταλήψεις που μείωσαν τη θέση της στην κοινωνία σε κατώτερου όντος. Κατά συνέπεια η συμμετοχή της στην επαγγελματική ζωή είναι ανύπαρκτη.

Ο ιδρυτής του Χριστιανισμού Ιησούς Χριστός δεν έκανε διάκριση στα φύλλα. Απεναντίας βλέπουμε στη Καινή Διαθήκη να συνεργάζεται με γυναίκες οι οποίες «διακονούν» όπως π.χ. Μαρία και Μάρθα.

Η χριστιανική διακήρυξη της ισότητας της γυναίκας προς τον άνδρα είχε ως συνέπεια μια θρησκευτική ελευθερία της γυναίκας που ωφέλησε την ιεραποστολή και δημιουργήθηκε η αδελφότητα των «Διακονισσών». Στις επιστολές των αποστόλων αναφέρονται πολλά γυναικεία ονόματα. Αλλά ενώ ο Χριστιανισμός ύψωσε τη γυναίκα, στην Καινή Διαθήκη υπάρχουν πολλά, χωρία που έχουν αντιφεμινιστικό πνεύμα. Ακόμα, με την Πάροδο του χρόνου έγιναν μεγαλύτεροι οι περιορισμοί στα δικαιώματα της χριστιανής. Σε αυτό συντέλεσε και το μοναχικό και ασκητικό πνεύμα που αναπτύχθηκε σιγά – σιγά στην Εκκλησία και η αντίδραση στις αιρέσεις, στις οποίες η γυναικεία δραστηριότητα έφθασε σε υπερβολή.

Γι' αυτό η διακήρυξη του Χριστού για την ισότητα δεν κατάφερε να πείσει αν η γυναίκα έχει ψυχή αυτό το βλέπουμε στους εκκλησιαστικούς πατέρες και συγγραφείς όπως ο Απόστολος Παύλος δεν πίστευε ότι η γυναίκα πρέπει να είναι ίση με τον άνδρα, γι' αυτό και ήρθε σε αντίφαση με αυτό που ο ίδιος δίδασκε «...ουκ ενί άρσεν και θήλυ...» και προσπαθεί σε πολλούς

λόγους να παρουσιάσει την υποτέλεια της γυναίκας. Θεμελιώνει στην Παλαιά και την Καινή Διαθήκη την αρχή της υποταγής της γυναίκας στον άνδρα : « Ο άνδρας δεν δημιουργήθηκε από τη γυναίκα, αλλά η γυναίκα από τον άνδρα...», «ο άνδρας είναι δούλος του Θεού, αλλά η γυναίκα είναι δούλη του άνδρα. Υποταχτείτε στον άνδρα σας».

Ο Τερτυλλιανός γράφει : « Γυναίκα, είσαι η πύλη της κόλασης. Εξαιτίας σου πέθανε ο υιός του Θεού, σου αξίζει να περιπλανιέσαι θλιμμένη και ρακένδυτη».

Ο άγιος Αμβρόσιος: « Ο Αδάμ αμάρτησε εξαιτίας της Εύας και η γυναίκα πρέπει να δεχτεί σαν αφέντη εκείνον που τον οδήγησε στην αμαρτία».

Ο άγιος Ιερώνυμος : «Ας αρπάξω με τσεκούρι και ας κόψουμε από τη ρίζα το στείρο δέντρο του γάμου».

Ο Ιωάννης Χρυσόστομος (4^{ος} αιώνας) αναφέρει: « Η γυναίκα είναι αναγκαίον κακό, φυσικός πειρασμός, κίνδυνος του σπιτιού, θανάσιμος γοητεία, μεγάλη συμφορά », και « Απ' όλα τα άγρια θηρία το πιο βλαβερό είναι η γυναίκα ».

Ο άγιος Θωμάς Ακινάτης (13^{ος} αιώνας) λει: «Η γυναίκα υποτάσσεται στον άνδρα λόγω της αδύνατης φύσης της, γιατί είναι ασθενέστερη και στο νου και στο σώμα». « Ο άνδρας είναι η αρχή της γυναίκας και το τέλος της, ακριβώς όπως ο Θεός είναι η αρχή και το τέλος κάθε δημιουργίας», « Είναι βέβαιο ότι η γυναίκα είναι προορισμένη να ζει κάτω από τις διαταγές του άνδρα και ότι δεν έχει καμία εξουσία πάνω στον ίδιο της τον εαυτό ».¹

1. Τάκαρη Ντίνα , Η γυναίκα από την αρχαιότητα ως την τεχνολογική επανάσταση», Αθήνα 1984, σελ.52

6. BYZANTIO

Στο Βυζάντιο υπάρχει μια διαφοροποίηση, όσον αφορά τη θέση της γυναίκας, στα ανώτερα κοινωνικά στρώματα και στα κατώτερα. Η γυναίκα της ανώτερης τάξης μορφώνεται, συμμετέχει στην πολιτική και οικονομική ζωή, κατέχει σημαντικές θέσεις, παίρνει πανεπιστημιακή μόρφωση, έχει δικαίωμα να αναπτύσσει πολιτικές δραστηριότητες και να κατέχει πολιτικό ή δημόσιο αξίωμα.

Αντίθετα η γυναίκα της κατώτερης τάξης απέχει απ' όλα αυτά εφόσον δεν υπάρχουν ούτε σχολεία γι' αυτή. Σημαντικός είναι ο αριθμός των γυναικών που ασχολούνται με την υφαντουργία, το εμπόριο και τη βιοτεχνία, ο οποίος ξεπερνά ακόμα και τον αριθμό των ανδρών.¹

Την περίοδο αυτή η γυναίκα στην οικογένεια έχει παρόμοια δικαιώματα με τον άνδρα. Τα παιδιά οφείλουν τον ίδιο σεβασμό και την ίδια υπακοή και στους δύο γονείς. Η οικογένεια θεωρείται σαν μια βιολογική και νομική ενότητα, στην οποία η θέση της γυναίκας είναι παρόμοια με του άνδρα, γι' αυτό και τα δικαιώματά της μέσα στην οικογένεια προστατεύονται.²

1. Τάκαρη Ντίνα , *Η γυναίκα από την αρχαιότητα ως την τεχνολογική επανάσταση*», Αθήνα 1984, σελ.58

2. Τάκαρη Ντίνα, *Η γυναίκα από την αρχαιότητα ως την τεχνολογική επανάσταση*», Αθήνα 1984, σελ.57

7. ΜΕΣΑΙΩΝΑΣ

Στο Μεσαίωνα η γυναίκα εργάζεται σκληρά ενώ οι συνθήκες της ζωής της χειροτερεύουν. Η γυναίκα εργάζεται στους αγρούς, γνέθει, υφαίνει. Δεν ασκεί κανένα συγκεκριμένο επάγγελμα, δουλεύει σε πολλές εργασίες χωρίς αμοιβή. Φτάνει στο έσχατο σημείο της κοινωνικής κατωτερότητας και ανελευθερίας.

Στο φεουδαρχικό δίκαιο, η γυναίκα είναι χειραφετημένη εφόσον είναι κορίτσι ή χήρα, αλλιώς ανήκει στην κυριαρχία του συζύγου. Η ανύπαντρη έχει ανεξαρτησία, όλα τα δικαιώματα που έχει ο άνδρας, ο νόμος όμως δεν της δίνει οικονομική και νομική αναγνώριση. Οι σχέσεις μεταξύ των δύο φύλων είναι σχέσεις ιδιοκτησίας, ενώ η αγάπη δεν έχει θέση ανάμεσά τους.

8. ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ

Στην Αναγέννηση η θέση της γυναίκας στον επαγγελματικό τομέα βελτιώνεται. Έχει μια θετική προσφορά στην παραγωγή, ασχολείται με την εργοτεχνία και βιοτεχνία χωρίς αμοιβή. Τα καθήκοντα του άνδρα και της γυναίκας στον επαγγελματικό και οικονομικό τομέα, καθώς και στα θέματα του σπιτιού είναι κοινά. Την ίδια περίοδο ξεπροβάλλουν εξέχουσες γυναικείες προσωπικότητες του πνεύματος, των γραμμάτων και των τεχνών.

Μέχρι την Αναγέννηση η γυναίκα είχε περιοριστεί μέσα στο σπίτι. Με τη γενική αφύπνιση που φέρνει η Αναγέννηση, η γυναίκα αρχίζει να παίρνει αξία. Σιγά – σιγά η γυναίκα απελευθερώνεται ενώ τα ήθη παραμένουν γι' αυτή αυστηρά και καταπιεστικά. Ζει μέσα στο σπίτι ενώ το θέμα της ανατροφής των παιδιών είναι κοινό για τον άνδρα και τη γυναίκα.

9. ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

Στην Βιομηχανική Επανάσταση η γυναίκα γίνεται εργάτρια στα εργοστάσια. Το 1890 γίνεται δεκτή η πρώτη φοιτήτρια στο Πανεπιστήμιο και κάνουν την εμφάνισή τους οι πρώτες δασκάλες. Έτσι, η επαγγελματική θέση της γυναίκας αρχίζει να αλλάζει. Βασικά όμως εργάζεται παραγωγικά μέσα στο σπίτι συνήθως με τον αργαλειό, για ενίσχυση του οικογενειακού προϋπολογισμού.¹

Η Βιομηχανική Επανάσταση φέρνει σημαντικές κοινωνικές και οικονομικές αλλαγές. Ο άνδρας αναλαμβάνει τη συντήρηση της οικογένειας και κατά κάποιο τρόπο την αντιπροσώπευσή της στον έξω κόσμο. Η γυναίκα είναι εργάτρια και νοικοκυρά μέσα στην οικογένεια. Ο άνδρας απομακρύνεται από την άμεση επίβλεψη και διαπαιδαγώγηση των παιδιών και περιορίζεται στο ρόλο του απλού θεατή μέσα στην οικογένεια.

Αντίθετα, η γυναίκα, επειδή δεν έχει ελεύθερο χρόνο, έχασε κάθε συμμετοχή και επιρροή στα κοινωνικά θέματα και στις κοινωνικές εξελίξεις.²

-
1. Τάκαρη Ντίνα, , Η γυναίκα από την αρχαιότητα ως την τεχνολογική επανάσταση», Αθήνα 1984, σελ.75
 2. Τάκαρη Ντίνα, Η γυναίκα από την αρχαιότητα ως την τεχνολογική επανάσταση», Αθήνα 1984, σελ.78

10. ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

Η επαγγελματική θέση της γυναίκας στην Τεχνολογική Επανάσταση παρουσιάζεται βελτιωμένη έναντι των άλλων εποχών. Η γυναίκα έχει κατορθώσει να αναρριχηθεί στην πολιτική, στη μόρφωση, στην κοινωνική ζωή. Ξεπροβάλλουν σημαντικές γυναικείες προσωπικότητες στα γράμματα, στις τέχνες και στην καλλιτεχνική ζωή. Επαγγέλματα όπως του γιατρού, του δικηγόρου, του οδηγού δεν είναι ένα άπιαστο όνειρο για τις γυναίκες αλλά μια χειροπιαστή πραγματικότητα.³

Παρ' όλες τις εξελίξεις στον τομέα της Τεχνολογίας, εξακολουθούν να υπάρχουν δύσκολες καταστάσεις για τη γυναίκα. Παρά τις κάποιες επιτεύξεις -κυρίως στο χώρο των γραμμάτων και της εργασίας – σε όλες σχεδόν τις χώρες της ΕΟΚ, στη δεκαετία του 1970, ο άνδρας είναι ο κύριος και ο αρχηγός της οικογένειας που αποφασίζει για το όνομα, την κατοικία, την ανατροφή των παιδιών, αν θα πρέπει να εργαστεί η γυναίκα ή όχι, για όλα τα θέματα της οικογένειας.⁴

3. Τάκαρη Ντίνα, *Η γυναίκα από την αρχαιότητα ως την τεχνολογική επανάσταση*», Αθήνα 1984, σελ. 110

4. Τάκαρη Ντίνα, *Η γυναίκα από την αρχαιότητα ως την τεχνολογική επανάσταση*», Αθήνα 1984, σελ. 113

Σήμερα, οι γυναίκες περνούν σε μια νέα φάση. Παρουσιάζονται, όσο ποτέ άλλοτε, αποφασισμένες να πετύχουν την πρακτική εφαρμογή των δικαιωμάτων που τους έχουν παραχωρηθεί. Γι' αυτό, ζητούν πρώτα από τον εαυτό τους την αυτογνωσία και τη συνειδητή τοποθέτησή τους στην εργασία, στην οικογένεια, στην κοινωνία, ώστε να μπορέσουν κι αυτές να ενταχθούν στην ενεργό δράση, τόσο στην παραγωγική όσο και στην κοινωνική και πολιτική, με βάση την αρχή των «ίσων ευκαιριών».

Άλλωστε ο νόμος 1329 του 1983, « Εφαρμογή της Συνταγματικής αρχής της ισότητας ανδρών και γυναικών στον Αστικό Κώδικα », τοποθετεί τη γυναίκα νομικά πια σε καλύτερη θέση αναγνωρίζοντάς της δικαιώματα, αλλά και καταργώντας παλαιότερες διατάξεις που ήταν ταπεινωτικές γι' αυτή.

Ενδεικτικά αναφέρονται κάποια άρθρα του κώδικα:

- Στο άρθρο 15 καταργείται η προίκα.
- Με το άρθρο 1388 δεν μεταβάλλεται το επώνυμο των συζύγων ως προς τις έννομες σχέσεις τους.
- Στο άρθρο 1389 καθιερώνεται η κοινή συμβολή για τις οικογενειακές ανάγκες. Οι σύζυγοι έχουν την υποχρέωση να συνεισφέρουν και οι δύο ανάλογα με τις δυνάμεις τους.
- Το άρθρο 1505 αναφέρεται στο επώνυμο των τέκνων. Οι γονείς αποφασίζουν από κοινού για το επώνυμο που θα δώσουν στα παιδιά τους και υποβάλλουν σχετική δήλωση.¹

Όμως παρά τις παραπάνω νομικές αλλαγές δεν μπορεί να ειπωθεί ότι τα πράγματα έχουν αλλάξει απόλυτα. Δεν έχει αλλάξει ακόμα η νοοτροπία του Έλληνα και της Ελληνίδας, όσον αφορά την προίκα ακόμα και σήμερα οι περισσότεροι γονείς προσπαθούν να της εξασφαλίσουν για την κόρη τους, ενώ σπάνια τα παιδιά παίρνουν το επώνυμο της μητέρας τους.

1. Κακλαμανάκη Ρούλα, « Η θέση της γυναίκας στην οικογένεια, κοινωνία, πολιτεία », Εκδόσεις Καστανιώτη, σελ. 155-180

ΑΝΑΤΡΟΦΗ ΚΑΙ ΔΙΑΠΑΙΔΑΓΩΓΗΣΗ ΑΓΟΡΙΩΝ ΚΑΙ ΚΟΡΙΤΣΙΩΝ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

Ο ρόλος της οικογένειας στην διαμόρφωση των προτύπων για τον διαχωρισμό των φύλων είναι καθοριστικός για την αντίληψη που διαμορφώνει το ίδιο το παιδί μεγαλώνοντας. Τα παιδιά μαθαίνουν τους ρόλους των φύλων από πολύ νωρίς. Υπάρχει η τάση να αποδίδονται στα παιδιά ορισμένα χαρακτηριστικά, που θεωρούνται, ενδεικτικά για τα δύο φύλα πριν ακόμα γεννηθούν. Το παιχνίδι των προσδοκιών, που είναι αντίθετες για τα δύο φύλα, αρχίζει ακριβώς εδώ, πριν ακόμα γεννηθούν τα παιδιά και δεν φαίνεται να τελειώνει ποτέ. Ακόμα και σε ότι αφορά την διακόσμηση του παιδικού δωματίου, το περιβάλλον δημιουργείται με γνώμονα το φύλο στο οποίο ανήκει το παιδί. Το δωμάτιο ενός αγοριού είναι διακοσμημένο με αυστηρό τρόπο, ενώ κυριαρχεί το γαλάζιο χρώμα. Αντίθετα του κοριτσιού είναι πιο ναζιάρικο και το ροζ χρώμα βρίσκεται σε αφθονία.

Πολλά παιδιά « πέφτουν θύματα» κατασταλτικών επεμβάσεων, όταν η έμφυτη τάση τους τα οδηγεί στο να είναι διαφορετικά από το προκαθορισμένο στερεότυπο του φύλου τους. Τα παιχνίδια είναι κι αυτά προκαθορισμένα ανάλογα με το φύλο του παιδιού. Δεν επιτρέπεται ένα αγόρι να παίζει με κούκλες ούτε όμως και ένα κορίτσι με μπουλντόζες και αεροπλανάκια.

Το κορίτσι από παντού παρακινείται να αναλάβει τον γυναικείο ρόλο. Δέχεται πιέσεις στην ανατροφή που το παρακινούν στη μίμηση προτύπων που συναντάει γύρω του και στην ταύτιση με την μητέρα. Το μειονέκτημα που έχει το κορίτσι σε σχέση με το αγόρι είναι ότι το πρότυπο με το οποίο πρέπει να προσαρμοστεί, η μητέρα του είναι πάντα εκεί μέσα στο σπίτι, διαθέσιμη κάθε στιγμή να γίνει αντικείμενο παρατήρησης, αντιγραφής και έκφρασης. Το αγόρι αντίθετα οδηγείται στη μίμηση εκφράσεων και χειρονομιών ξεκάθαρων, « αρσενικών» έτσι που η ναζιάρικη συμπεριφορά του μωρού να εξαφανιστεί βαθμιαία. Η συγκατάβαση στην ναζιάρικη συμπεριφορά του κοριτσιού, το μαθαίνει ότι υιοθετώντας τέτοιες στάσεις μπορεί να επιτύχει πολύ περισσότερα από το να ζητήσει κάτι απ' ευθείας και με αξιοπρέπεια.

Όλη η παιδαγωγική διαδικασία μέσα στην οικογένεια αλλά και στο σχολείο περιστρέφεται γύρω από τη διαφοροποίηση των δύο φύλων. Παράδειγμα γελοιοποιούμε ένα αγόρι που φοβάται και κλαίει ενώ μας φαίνεται φυσικό για ένα κορίτσι. Θυμώνουμε όταν ένα κορίτσι είναι ακατάστατο, το δεχόμαστε αντίθετα σ' ένα αγόρι.

3. Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΚΑΤΑΛΗΨΗΣ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΘΕΣΗΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ

Η προκατάληψη είναι ένα κοινωνικό και ενδοψυχικό φαινόμενο που υπάρχει σε όλες τις κοινωνίες. Παρουσιάζεται στις στενότερες ανθρώπινες σχέσεις αλλά και στις σχέσεις μεταξύ ομάδων, εθνών, φυλών. Η προκατάληψη μπορεί να επιδράσει τόσο στην οικοδόμηση όσο και στην δημιουργία της ζωής του ανθρώπου.

Παρόλο που η θέση της γυναίκας σήμερα τείνει να αλλάξει και να καλυτερέψει αντιμετωπίζεται διαφορετικά από το περιβάλλον της και από τον ίδιο της τον εαυτό και τοποθετείται σε κατώτερη θέση. Υπάρχει λοιπόν ένας διαχωρισμός στον οποίο η γυναίκα βρίσκεται στο σπίτι της σαν σύζυγος – μητέρα – νοικοκυρά και αποκλείεται από δραστηριότητες που είναι προσιτές μόνο σε άνδρες. Δυστυχώς στις μέρες μας η γυναίκα θεωρείται βιολογικά και κοινωνικά κατώτερη επίσης πιστεύεται ότι έχει μειωμένες ικανότητες για εργασία και επαγγελματική εξέλιξη. Η θέση αυτή απέναντι στη γυναίκα δεν υποστηρίζεται από όλους αλλά εξαρτάται από τις γνώσεις και τις εμπειρίες που έχει αποκτήσει κανείς.

Υπάρχουν άνθρωποι που δυσκολεύονται να δεχτούν οποιαδήποτε αλλαγή στη θέση της γυναίκας. Πιστεύουν δηλαδή σε μύθους και στερεοτυπίες για την «κατωτερότητα» της αλλά και συνεχίζουν να τις διατηρούν. Σιγά – σιγά όμως οι γυναίκες αυτών αποδέχονται και υιοθετούν το ρόλο της «ηττημένης και της υποταγμένης».

Έτσι λοιπόν βρίσκαμε πολλές φορές τις γυναίκες να είναι υπόδουλες και κάτω από την εξουσία των ανδρών σε θέματα που αφορούν την οικονομική και την κοινωνική τους κατάσταση. Είναι υποχρεωμένες να προσφέρουν εργασία μέσα και έξω από το σπίτι. Θα πρέπει ακόμη να παραιτούνται σε θέματα όπου ο ρόλος των ανδρών και των γυναικών έχει διαφορετική βαρύτητα. Τέλος είναι υποχρεωμένες να οδηγούνται στη φυγή που οδηγεί στην αναζήτηση της προσαρμογής στο γυναικείο πρότυπο και την κρίση της ταυτότητας των γυναικών.

3. ΚΑΤΑΠΙΕΖΟΝΤΑΙ ΠΑΝΤΑ ΟΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ;

Η ιστορία του πολιτισμού μας από την αρχαιότητα μέχρι τις αρχές του 19^{ου} αιώνα διδάσκει ότι οι γυναίκες δεν είχαν καθόλου δικαιώματα.

Στις νομικές σχέσεις φαίνεται εντονότερα ότι η γυναίκα αδικείται σημαντικά, θεωρείται άνθρωπος δευτέρου βαθμού που δεν ανταποκρίνεται στην αξία και στην αξιοπρέπεια του άνδρα. Ο λόγος τους μετράει λίγο ή και καθόλου.

Στα πλαίσια της οικογένειας εκτελούν ρόλο άμισθων υπηρετριών και των μηχανών που γεννάνε παιδιά. Η καταπίεση των γυναικών όμως συνεχίζεται και σήμερα σε πολλές χώρες του κόσμου που υφίστανται την πατριαρχία. Συνηθισμένο φαινόμενο είναι στην Άπω Ανατολή οι γυναίκες να είναι φυλακισμένες μέσα στο σπίτι, αφού δεν τους επιτρέπεται να βγουν έξω.

Σε μουσουλμανικές περιοχές, όπως το Ιράν, ακόμα και στις μέρες μας, οι γυναίκες απαγορεύεται να κυκλοφορούν χωρίς Φερετζέ αφού ο σύζυγος θεωρεί απαράδεκτο να βλέπει το πρόσωπο της γυναίκας του άλλος άνδρας.

Στον αντίποδα των παραπάνω, σε προϊστορικούς χρόνους, υπήρξε μια ανάλογη προς την Πατριαρχία μορφή ζωής, η Μητριαρχία.

Παράδειγμα τέτοιας μορφής ζωής συναντάμε στις διηγήσεις του Ομήρου, στην «Οδύσσεια» και στην «Ιλιάδα», τον γενναίο λαό των Αμαζόνων, μια κοινωνία γυναικών που πολεμούσαν σαν άνδρες.

Αλλά και στην Ελλάδα, στην Κρήτη έχουν βρεθεί αγγειογραφίες που δείχνουν αρρενωπές γυναίκες να οδηγούν άμαξες, να κυνηγούν τους άνδρες, με γυναικείο παρουσιαστικό και κομψές ενδυμασίες.

Καταλήγουμε έτσι, ότι δεν υπάρχει κανένας φυσικός νόμος ότι ο άνδρας πρέπει να είναι το υπέρτερο και η γυναίκα το υποδεέστερο μέρος.

5. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑΣ ΧΕΙΡΑΦΕΤΗΣΗΣ

Για την επίτευξη της αρμονικής και ειρηνικής συμβίωσης των δύο φύλων δεν απαιτείται η εξάλειψη των ατομικών χαρακτηριστικών και ιδιομορφιών. Αλλά στο πως μπορεί κανείς να είναι κύριος του εαυτού του και να εξομοιώνεται με τους άλλους, να συμμερίζεται τον συνάνθρωπο του και να διατηρεί τις δικές του χαρακτηριστικές ιδιότητες. Αυτή είναι η βάση πάνω στην οποία μπορούν να στηριχτούν ο άνδρας και η γυναίκα χωρίς αντιθέσεις και ανταγωνισμού.

Η χειραφέτηση είναι εκείνη η οποία μπορεί να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για να είναι η γυναίκα ανθρώπινη. Αυτό που θα πρέπει να επιδιώξει η ίδια είναι οτιδήποτε μέσα της διψάει για δράση και επιβεβαίωση, να φτάσει στην ολοκληρωμένη του έκφραση. Γι' αυτό κάθε εμπόδιο ή τεχνικός φραγμός που θα παρουσιαστεί στο δρόμο της να συντριβεί ώστε να οδηγήσει στη μεγαλύτερη ελευθερία της. Αυτός άλλωστε υπήρξε και ο αρχικός σκοπός του κινήματος για τη γυναικεία χειραφέτηση.

Η χειραφέτηση προσέφερε στη γυναίκα την οικονομική ισότητα με τον άνδρα, δηλαδή το δικαίωμα να μπορεί να διαλέξει το επάγγελμά της. Το δικαίωμα της ψήφου είναι ένα καλό δικαίωμα, αλλά η αληθινή χειραφέτηση δεν αρχίζει ούτε από τις κάλπες, ούτε από τα δικαστήρια. Αρχίζει από τη γυναικεία ψυχή. Η ιστορία μας διδάσκει ότι κάθε καταπιεζόμενη τάξη κατόρθωσε να απαλλαγεί από τα αφεντικά της, μόνο χάρη στις δικές της προσπάθειες. Είναι απαραίτητο για τη γυναίκα να συνειδητοποιεί ότι η ελευθερία της θα επεκταθεί τόσο, όσο και η δύναμή της, για να έχει την ελευθερία της.

Είναι πιο σημαντικό γι' αυτήν να αρχίσει από την εσωτερική της αναγέννηση, να απαλλαγεί από το βάρος των προκαταλήψεων, των παραδόσεων και των εθίμων. Το αίτημα για ισότητα και για πραγματική χειραφέτηση σε κάθε πτυχή της ζωής θα πρέπει να απαλλάξει από τη γελοία αντίληψη ότι το να είναι ερωμένη και μητέρα, είναι συνώνυμο με το να είναι σκλάβο και υποτακτική.

Θα πρέπει να είναι απαλλαγμένη από την αντίληψη ότι ο άνδρας και η γυναίκα αντιπροσωπεύουν δύο ανταγωνιστικούς κόσμους.

6. Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΓΙΝΕΤΑΙ ΑΥΤΟΝΟΜΟ ΑΤΟΜΟ;

Η εξάρτηση της γυναίκας από τον άνδρα – αρχηγό της οικογένειας οφείλεται στην οικονομική της εξάρτησης από αυτόν. Πρωταρχικό ρόλο στην ανεξαρτησία της προσωπικότητας ενός ανθρώπου, γενικά παίζει η οικονομική του ανεξαρτησία.

Η έλλειψή της όμως είναι συγχρόνως και η βασική αιτία που εμποδίζει την γυναίκα να αισθανθεί και να συμπεριφερθεί ως αυτόνομο άτομο. Η επαγγελματική δραστηριοποίηση της γυναίκας της δίνει αυτοπεποίθηση, σιγουριά και την ικανοποίηση ότι μπορεί να τα καταφέρει και μόνη της στον αγώνα της ζωής. Μέσω της εργασίας η γυναίκα κοινωνικοποιείται, διαμορφώνει πιο δυνατό χαρακτήρα, αγωνίζεται ενεργά στον στίβο της κοινωνικής ζωής, αντιμετωπίζει με θάρρος τις δυσκολίες της ζωής, παύει να είναι επιφυλακτική και συμβατική και μαθαίνει να διεκδικεί και να υπερασπίζεται τα δικαιώματά της.

Μέσα από την αυτονομία που της παρέχει η επαγγελματική της δραστηριότητα η γυναίκα θέτει τις βάσεις που θα την οδηγούν στο να διεκδικεί τη σωστή τοποθέτηση της μέσα στην κοινωνία. Η γυναίκα αποκτά μεγαλύτερο αυτοσεβασμό αφού νιώθει αυθύπαρκτο άτομο ξεπερνώντας τα όρια της υποτακτικής συζύγου και καλής μητέρας.

Οι ρόλοι μέσα στην οικογένεια έρχονται σε ισορροπία, οι σχέσεις της γυναίκας με τον άνδρα της είναι σχέσεις ισοτιμίας και όχι κυριαρχίας του άνδρα προς τη γυναίκα αφού ο ένας αντιμετωπίζει τον άλλο ως αυτόνομο άτομο το οποίο αναπτύσσεται παράλληλα.

Πρέπει να γίνει συνείδηση στη γυναίκα πως δεν πρέπει να εργάζεται μόνο και μόνο για να συνεισφέρει στον οικογενειακό προϋπολογισμό, αλλά μέσα από την επαγγελματική της ανεξαρτησία μπορεί να κατακτήσει την αυτονομία της και την ολοκλήρωση της προσωπικότητάς της.

Όταν ο άνδρας πάψει να είναι η σημαντικότερη πηγή βιοπορισμού της οικογένειας και όταν η γυναίκα αρχίσει να μοιράζεται τυπικά και ουσιαστικά τις ευθύνες της οικογένειας μαζί με το σύντροφό της, τότε θα πάψει να διεκδικεί όπως πολλές γυναίκες ακόμη και σήμερα, τη βασιλεία του σπιτιού και την αποκλειστικότητα της σχέσης της με τα παιδιά της.

Όμως οι γυναίκες βρίσκονται σε καλό δρόμο και σίγουρα έχει συμβάλει σ' αυτό ή άνοδος του βιοτικού επιπέδου μέσω της εκπαίδευσης και της πολιτισμικής αναβάθμισης.

7. ΦΕΜΙΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟ ΚΙΝΗΜΑ

Οι γυναίκες για πολλά χρόνια εξακολουθούσαν να είναι τα πιο καταπιεζόμενα άτομα, αμφισβητούσαν την κοινωνική δικαιοσύνη που επικρατούσε, και που καθιέρωνε την ιδεολογία της ανδροκρατίας. Τα δύο βασικά τους κινήματα είναι το «Φεμινιστικό Κίνημα» και το «Γυναικείο Απελευθερωτικό Κίνημα».

Το «Φεμινιστικό Κίνημα» υποστηρίζει τα γυναικεία δικαιώματα για χειραφέτηση, απελευθέρωση και είναι αυτό που συντέλεσε στη διαμόρφωση των κανόνων δικαίου για την ισότητα των δύο φύλων. Θεωρεί την καταπίεση που υφίστανται οι γυναίκες ως την πρώτη, τη μεγαλύτερη και ξέχωρη από κάθε ιστορική συνάρτηση. Ο πρώτος καταμερισμός εργασίας έγινε ανάμεσα στον άνδρα και τη γυναίκα για την παραγωγή των παιδιών, γι' αυτό πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στην πρώτη καταπιεστική επιβολή. Είναι η πρώτη που πρέπει να φύγει.

Το «Γυναικείο Απελευθερωτικό Κίνημα» προβάλλει διαμαρτυρίες για την γυναικεία καταπίεση : οικονομική, νομική, κοινωνική και επιδιώκει την επίτευξη νέων ευκαιριών στην εκπαίδευση και στην αγορά εργασίας, ίση αμοιβή για ίσης αξίας εργασία και γενικά ισότητα δικαιωμάτων. Βασικά οι γυναίκες αγωνίζονται ενάντια σε κάθε είδους καταπίεση και στέρηση της ατομικής τους ελευθερίας.¹

Ο Γάλλος ιστορικός – κοινωνιολόγος Λ. Αμπανσούρ αναφερόμενος στις κοινωνικές αλλαγές που έφερε ο Φεμινισμός και την επίδραση που είχε στη ιστορική εξέλιξη της ανθρωπότητας σημειώνει : «Συντελείται μια μεγάλη επανάσταση. Δεν έχουμε σχεδόν συνείδηση γι' αυτή γιατί εξελίσσεται σιγά – σιγά κάτω από τα μάτια μας. Εντούτοις αναμφίβολα μας οδηγεί σε καταπληκτικές σοσιαλιστικές μεταρρυθμίσεις, όπως η Γαλλική Επανάσταση του 1789, και φέρνει τις ίδιες βαθιές απηχήσεις στις ψυχές όπως η έλευση του Χριστιανισμού».²

1.Τάκαρη Ντίνα « Η γυναίκα από την αρχαιότητα ως την τεχνολογική επανάσταση», Αθήνα 1984 σελ. 13

2.Τάκαρη Ντίνα, όπ. π. σελ. 15

Οι ουσιαστικές κατακτήσεις της ισότητας, αρχίζουν με την κινητοποίηση των ίδιων των γυναικών, που την ξεκίνησαν, στο τέλος του 18^{ου} αιώνα, οι λίγες μορφωμένες και μαχητικές γυναίκες. Ένα, δειλό και περιορισμένο, κίνημα άρχισε να απλώνεται, σιγά – σιγά, και να πιάνει ρίζες το 19^ο αιώνα, για να μαζικοποιηθεί, οριστικά τον 20ο αιώνα με τη γενικότερη ανάπτυξη των προοδευτικών κινήματων.

Στο πλαίσιο αυτής της κινητοποίησης αξίζει να αναφερθούν τα παρακάτω περιστατικά, τα οποία αποτελούν σταθμούς στην πορεία του κινήματος.

Α) Η κίνηση μιας ομάδας Γαλλίδων στη διάρκεια της Γαλλικής Επανάστασης, που ζητούσαν να συμπεριληφθούν στα δικαιώματα του ανθρώπου και τα δικαιώματα της γυναίκας και είχαν συντάξει σχετική διακήρυξη. Συνάντησαν όμως την αδιαφορία και την αντίθεση των ηγετών της επανάστασης. Ανάλογη στάση στο θέμα είχαν, τηρήσει παλαιότερα υποστηρικτές, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως π.χ. ο Ζαν – Ζάκ – Ρουσσώ, ο οποίος πίστευε ότι η μόρφωση της γυναίκας, αλλά και η ίδια η ύπαρξη της, τότε μόνο έχει αξία, όταν είναι ωφέλιμη για τον άνδρα.

Β) Η έκδοση του βιβλίου της Mary Wollstonecraft «Διεκδίκηση των Δικαιωμάτων της Γυναίκας» (Λονδίνο 1792),

Γ) Η δήλωση της Abigail Adams το 1776 στο σύζυγο της, που ήταν μέλος του Ηπειρωτικού Κογκρέσου των επαναστατημένων αμερικάνικων αποικιών, ότι «Οι γυναίκες θα ξεσηκωθούν αν δεν προσεχθούν τα προβλήματα τους», και η οποία βρήκε μεγάλη αντίδραση στους ηγέτες της ίδρυσης των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής (Founding Fathers) με επικεφαλής του Th. Jefferson.

Τα περιστατικά αυτά αποτελούν τη βάση για τη μετέπειτα καλλιέργεια και ανάπτυξη των ιδεών και την κινητοποίηση για την ισότητα.

Το πρώτο ξεκίνημα από τη Βρετανία και τις Η.Π.Α. καθώς επίσης τη Γαλλία, τη Σουηδία και τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες, άνοιξε το δρόμο των κατακτήσεων της γυναίκας.¹

1. Κακλαμανάκη Ρούλα, « Η θέση της Ελληνίδας στην οικογένεια, στην κοινωνία, στην πολιτεία» , Εκδόσεις Καστανιώτη 1984 σελ. 39-40

Ας επιστρέψουμε όμως στην Ελλάδα. Ως το 1917 η γυναίκα δεν μπορούσε να αναλάβει άλλο δημόσιο λειτούργημα πλην της δασκάλας και μόλις το 1936 αποκτά το περιορισμένο δικαίωμα ψήφου στις δημοτικές εκλογές, όταν είναι πάνω από 30 ετών και γνωρίζει ανάγνωση και γραφή. Το 1949 προσθέτει στο ενεργητικό της την εκλογικότητα στην αυτοδιοίκηση και από το 1952 αποκτά πλήρη εκλογικά δικαιώματα.

Η ουσιαστική μελέτη και ανάλυση των εντελώς ιδιαιτέρων προβλημάτων της σύγχρονης Ελληνίδας άρχισε να γίνεται μόλις μετά την μεταπολίτευση (1974).

Οι βασικές θέσεις που αναπτύσσονται φαίνεται να συμφωνούν με εκείνες του ευρωπαϊκού γυναικείου κινήματος.

Τα πιο σημαντικά θέματα που απασχόλησαν τα γυναικεία κινήματα της τελευταίας δεκαετίας είναι η νομική ισότητα (ισοτιμία) και τα προβλήματα της εργαζόμενης γυναίκας ιδιαίτερα της μητέρας. Υπάρχουν όμως και ορισμένα πιο ειδικά θέματα όπως η νομιμοποίηση των αμβλώσεων, οικογενειακός προγραμματισμός, η στράτευση των γυναικών κ.τ.λ.

Επίσης το γυναικείο κίνημα ασχολήθηκε και ασχολείται με μια βαθύτερη προσέγγιση της ποιότητας των σχέσεων και των δύο φύλλων και με εντελώς πρακτικά ζητήματα σε σχέση με τη διαδικασία της δίωξης και την τιμωρία του βιασμού και άλλων αδικημάτων κατά της γυναίκας, που συντηρούν και την ειδική ψυχολογία των παραδοσιακών προτύπων.

Δραστηριότητες και εκδηλώσεις με στόχο τη συνειδητοποίηση της γυναίκας και την μεθόδευση τρόπων για την αλλαγή της παραδοσιακής νοοτροπίας, μόλις τελευταία αρχίζουν να αναπτύσσονται κάτω από την πίεση των νεότερων γενιών, που έχουν καλλιεργήσει και την άποψη της ανεξαρτησίας του γυναικείου κινήματος από το γενικό προοδευτικό κίνημα και την αποδέσμευση του από την κηδεμονία και την ανάπτυξη φεμινιστικών απόψεων που προκαλεί το ενδιαφέρον του κοινού και του τύπου.

Το γυναικείο κίνημα, αμφισβητώντας πολλές κοινωνικές δομές, αρχίζει να ερευνά και να συζητά νέες αξίες και να βλέπει, από μια άλλη σκοπιά τη λύση των κοινωνικών προβλημάτων. Η γυναίκα σήμερα στην Ελλάδα βγαίνει από τους τέσσερις τοίχους του σπιτιού, προσπαθεί να γνωρίσει τον εαυτό της και τους άλλους. Αναρωτιέται και συζητά, απαιτεί να τη σέβονται ως άτομο, επιβάλλεται ως παρουσία. Αγωνίζεται για την ισοτιμία της με τον

άνδρα, στοχεύοντας την αλλαγή του τρόπου ζωής και τη ριζική εξαφάνιση των στοιχείων που συντηρούν την άνιση μεταχείριση της και την κοινωνική της υποτίμηση.

Για την αλλαγή αυτής της νοοτροπίας, πρέπει να γίνουν προσπάθειες συνειδητές στον καθημερινό τρόπο ζωής και πολύ περισσότερο, στον τρόπο διαπαιδαγώγησης με την ευρεία έννοια του όρου, των ατόμων από τη νηπιακή ηλικία, το παιχνίδι, το σχολείο, τον τύπο, τα βιβλία, την τηλεόραση και κάθε εκδήλωση των κοινωνικών σχέσεων.¹

1. Κακλαμανάκη Ρούλα, «Η θέση της Ελληνίδας στην οικογένεια, στην κοινωνία, στην πολιτεία», έκδοση Καστανιώτη 1984, σελ. 50 -55

8. ΣΥΛΛΟΓΟΙ ΓΥΝΑΙΚΩΝ : Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥΣ

Η δραστηριοποίηση του γυναικείου κινήματος στην Ελλάδα, κυρίως μετά την μεταπολίτευση, έπαιξε αποφασιστικό ρόλο στη διαδικασία της μεταρρύθμισης των αναχρονιστικών διατάξεων του δικαίου και κυρίως του Οικογενειακού, οι οποίες βρίσκονται σε αντίθεση με τη συνταγματική επιταγή της ισότητας των δύο φύλων.¹

Το γυναικείο κίνημα με τους μακροχρόνιους αγώνες του επηρέασε αποφασιστικά τόσο τη διαδικασία διαμόρφωσης του κατάλληλου κοινωνικού και ψυχολογικού κλίματος για την αποδοχή των αλλαγών αυτών, όσο και αυτές τις ίδιες τις αλλαγές²

Το πρώτο αίτημα των Ευρωπαϊών Φεμινιστριών ήταν το δικαίωμα στην Εκπαίδευση. Το πρώτο σχολείο για γυναίκες ιδρύθηκε το 1831 στην Αθήνα (Παρθεναγωγείο) από του Τζων και Φράνσις Χίλλ. Ύστερα, σιγά σιγά άρχισαν να δημιουργούνται στις πόλεις παρθεναγωγεία αλλά και μικτά, διδασκαλεία. Από τότε χρονολογούνται και οι πρώτοι γυναικείου σύλλογοι με σκοπούς : τη δημιουργία σχολείων, την ενίσχυσή τους και την προστασία των κοριτσιών.³

Το 1872 ιδρύθηκε από την Καλλιόπη Κεχαγιά ο «Σύλλογος Κυριών υπέρ της γυναικείας παιδείσεως » με συνεργάτιδες τις Σμαράγδα Βικέλα, την Ελένη Παπαρηγοπούλου, την Ελένη Σκουζέ και άλλες. Τον ίδιο καιρό η Σαπφώ Λεοντιάς, επίσης παιδαγωγός, υποστήριζε σε άρθρα και βιβλία της την ανάγκη ευρύτερης μόρφωσης των γυναικών.⁴

-
1. Κακλαμανάκη Ρούλα «Η θέση της Ελληνίδας στην οικογένεια, στην κοινωνία, στην πολιτεία», έκδοση Καστανιώτη 1984, σελ. 97
 2. Κακλαμανάκη Ρούλα, όπ. π. σελ. 104
 3. Κακλαμανάκη Ρούλα, όπ. π. σελ. 129
 4. Κακλαμανάκη Ρούλα, όπ. π. σελ.129-130

Το 1896 ιδρύθηκε ο Σύλλογος «Εργάνη Αθηνά» για την διάδοση της λαϊκής τέχνης με πλουσιότερες δραστηριότητες ιδιαίτερα από τη Σωτηρία Αλιμπέρτη. Από τις αρχές του αιώνα μας ιδρύονται πολλοί γυναικείοι σύλλογοι, με δραστηριότητες για την προστασία των παιδιών και ορφανοτροφεία όπως ο « Σύλλογος Γυναικών Ελλάδος» το 1917 στη Θεσσαλονίκη για τα προσφυγόπουλα, ο « Πανελλήνιος Σύλλογος Γυναικών Ελλάδος ».⁵

Μετά την μεταπολίτευση (1974) αναπτύχθηκαν κι άλλες κινήσεις, κυρίως νέων γυναικών για τη δημιουργία καθαρά φεμινιστικών σωματείων. Υπήρξε για ένα διάστημα η «Κίνηση για την Απελευθέρωση της Γυναίκας» κι άλλες μικρότερες ομάδες, που ασχολήθηκαν κυρίως με εκδόσεις ή ανάπτυξη θέσεων βαθύτερης αμφισβήτησης ορισμένων θεσμών, στους οποίους αποδίδουν την αλλοτρίωση της γυναίκας, κυρίως του θεσμού της παραδοσιακής οικογένειας καθώς και της παραδοσιακής ηθικής. Ευρύτερης σημασίας είναι και ο « Σύνδεσμος Ελληνίδων Επιστημόνων » με 2000 περίπου μέλη που λειτουργεί από το 1924.⁶

5. Κακλαμανάκη Ρούλα, «Η θέση της Ελληνίδας στην οικογένεια, στην κοινωνία, στην πολιτεία», έκδοση Καστανιώτη 1984, σελ. 130

6. Κακλαμανάκη Ρούλα όπ. π. σελ. 132

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ Α. Κ. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΠΡΟΓΕΝΕΣΤΕΡΟΥ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ μετά την εφαρμογή του Ν.1329/1983

ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΩΝ ΣΥΖΥΓΩΝ ΑΠΟ ΤΟ ΓΑΜΟ

Σύμφωνα με το άρθρο 4387 του Αστικού Κώδικα (Α. Κ.) « ο άνδρας ορίζεται αρχηγός της οικογένειας. Αποτελεί την κεφαλή της οικογένειας και αποφασίζει περί παντός ότι αφορά το συζυγικό βίο ». ¹

Με το νέο νόμο 1329 /1983 στο άρθρο 1387 ορίζεται : «Οι σύζυγοι αποφασίζουν από κοινού για κάθε θέμα του συζυγικού βίου. Εάν ο ένας από τους συζύγους βρίσκεται σε φυσική ή νομική αδυναμία αποφασίζει μόνος του ο άλλος. Η ρύθμιση από τους συζύγους του κοινού τους βίου πρέπει να μην εμποδίζει την επαγγελματική και την υπόλοιπη δραστηριότητα του καθενός από αυτούς και να μην παραβιάζει την σφαίρα της προσωπικότητάς του. ²

Ο νέος νόμος λοιπόν αποκαθιστά την ισότητα των συζύγων στη λήψη αποφάσεων στα θέματα που αφορούν την οικογένεια και προχωρεί περισσότερο, δεν αρκείται στην επιδίωξη της ισοτιμίας των δύο συζυγών μόνο, αλλά τονίζει επί πλέον ότι μέσα στο γάμο θα πρέπει να επιδιώκεται η ανάπτυξη της προσωπικότητας του καθενός.

1. Ο αστικός Κώδικας και ο εισαγωγικός του νόμος 2^η κριτική έκδοση επιμέλεια Κώστα Μπέη, Εκδοτικός Οίκος Αφοί Π. Σακκουλά, Αθήνα 1978

2. 4 Κώδικες Αστικός Κώδικας, Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας, Ποινικός Κώδικας, Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Εκδ. Νομικής Βιβλιοθήκης Αθήνα, 1997

Σαν συνέπεια του προηγούμενου άρθρου η γυναίκα με το άρθρο 1388 του Α. Κ. ελάμβανε το επώνυμο του ανδρός της.¹

Σήμερα με το νέο νόμο και το άρθρο 1388 δε μεταβάλλεται το επώνυμο των συζύγων, ως προς τις έννομες σχέσεις τους. Στις κοινωνικές σχέσεις ο κάθε σύζυγος μπορεί εφ' όσον σ' αυτό συμφωνεί και ο άλλος, να χρησιμοποιεί το επώνυμο του τελευταίου ή να το προσθέτει στο δικό του.²

Αποτέλεσμα ήταν το φαινόμενο όλων των εργαζομένων γυναικών να έχουν δύο επίθετα.

Το «σκεπτικό» της αλλαγής του επώνυμου των γυναικών ήταν ότι οι γυναίκες δεν είχαν τη δική τους οντότητα και προσωπικότητα.

Θεωρώντας ότι η γυναίκα δεν είχε δικιά της οντότητα και προσωπικότητα αναλάμβανε να «διευθύνει μόνο τα του οίκου» σύμφωνα με το άρθρο 1389 του Αστικού Κώδικα.¹

Στο νεότερο άρθρο 1389 του Νόμου 1329/ 1983 ορίζεται « κοινή συμβολή για τις οικογενειακές ανάγκες. Οι σύζυγοι έχουν την υποχρέωση να συνεισφέρουν από κοινού, ο καθένας ανάλογα με τις δυνάμεις του, για την αντιμετώπιση των αναγκών της οικογένειας. Η συνεισφορά γίνεται με την προσωπική εργασία, τα εισοδήματά τους και την περιουσία τους».²

Αντί του άρθρου 1398 του Αστικού Κώδικα που ορίζει ότι: «Τα βάρη του γάμου : Ο άνδρας φέρει τα βάρη του γάμου» κρίθηκε σκόπιμο να χρησιμοποιηθεί ο όρος «Ανάγκες της οικογένειας». Η συμβολή ορίζεται ότι θα είναι κοινή. Οι υποχρεώσεις και στους δύο συζύγους « κοινές», τόσο από οικονομική άποψη όσο και γενικά ανάλογη με τις δυνάμεις του καθενός.²

1. Ο αστικός Κώδικας και ο εισαγωγικός του νόμος 2^η κριτική έκδοση επιμέλεια Κώστα Μπέη, Εκδοτικός Οίκος Αφοί Π. Σακκουλά, Αθήνα 1978

2. 4 Κώδικες Αστικός Κώδικας, Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας, Ποινικός Κώδικας, Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Εκδ. Νομικής Βιβλιοθήκης Αθήνα, 1997

Με τις προϊσχύουσες διατάξεις του Αστικού Κώδικα η γυναίκα ανέθετε την διαχείριση της εξωπροίκου περιουσίας της χωρίς ειδικό όρο για λογοδοσία, στο σύζυγό της. Ο σύζυγος ή οι κληρονόμοι του δεν είχαν υποχρέωση να αποδώσουν σ' αυτήν τίποτα, από την διαχείριση των εισοδημάτων. Αυτό δεν εφαρμόζεται εάν η γυναίκα διαμαρτυρηθεί εγγράφως κατά της διαχείρισης αυτής. Αυτό ορίζεται με το άρθρο 1401 « Εξώπροικα της γυναίκας ». ¹

Σήμερα «δικαιοπραξίες αναφερόμενες σε περιουσιακά στοιχεία της κοινοκτημοσύνης, οι οποίες, σύμφωνα με τους κανόνες που τη ρυθμίζουν, επιχειρούνται είτε και από τους δύο συζύγους από κοινού είτε από τον ένα, αλλά με τη συναίνεση του άλλου, μπορούν να επιχειρούνται εγκύρως και από τον ένα μόνο σύζυγο, με άδεια του δικαστηρίου, αν ο άλλος βρίσκεται σε φυσική ή νομική αδυναμία ή αρνείται να δηλώσει τη βούλησή του και η δικαιοπραξία επιβάλλεται από το συμφέρον της οικογένειας».

Σύμφωνα με το άρθρο 1407 « Δικαιοπραξίες από τον ένα σύζυγο». ²

Στο προϊσχύον δίκαιο οι σύζυγοι πριν από το γάμο, μπορούσαν με σύμβαση να κανονίζουν εν' όψει του γάμου τις περιουσιακές τους σχέσεις . (Γαμικό σύμφωνο) – Τα γαμικά σύμφωνα καταρτίζονται μόνον με συμβολαιογραφικό έγγραφο – Άρθρο 1402 «Γαμικό σύμφωνο». ¹

Σύμφωνα με τον νέο νόμο « οι σύζυγοι μπορούν, πριν από το γάμο ή κατά τη διάρκειά του, να επιλέγουν με σύμβαση, για την ρύθμιση των συνεπειών του γάμου στην περιουσιακή τους κατάσταση, αντί για το σύστημα που προβλέπεται από τα άρθρα 1397 και 1400- 1402, σύστημα κοινωνίας κατά ίσα μέρη σε περιουσιακά τους στοιχεία χωρίς δικαίωμα διάθεσης, από τον καθένα τους, του ιδανικού του μεριδίου (Σύστημα κοινοκτημοσύνης) ». Άρθρο 1403 «Επιλογή κοινοκτημοσύνης» ²

1. Ο αστικός Κώδικας και ο εισαγωγικός του νόμος 2^η κριτική έκδοση επιμέλεια Κώστα Μπέη, Εκδοτικός Οίκος Αφοί Π. Σακκουλά, Αθήνα 1978

2. 4 Κώδικες Αστικός Κώδικας, Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας, Ποινικός Κώδικας, Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Εκδ. Νομικής Βιβλιοθήκης Αθήνα, 1997

Η προίκα σύμφωνα με το πνεύμα του Αστικού Κώδικα άρθρο 1406, είναι ένα κεφάλαιο που δίνεται στον άνδρα για να ανακουφιστεί από τις οικονομικές υποχρεώσεις κατά τη διάρκεια του γάμου. Δίνεται από τους γονείς του κοριτσιού και είναι ανάλογη με την κοινωνική θέση του πατέρα, την περιουσία του, τον αριθμό των παιδιών του, αλλά ακόμη είναι ανάλογη με την κοινωνική θέση του συζύγου. Άρθρο 1495 Α.Κ.¹

Η παροχή αυτή των γονιών προς τον άνδρα δεν ήταν μια ηθική τους υποχρέωση, μια «βοήθεια» προς τη κόρη για να ξεπεράσει τις πρώτες οικονομικές δυσκολίες του γάμου, αλλά ήταν μια καθαρά νομική υποχρέωσή τους. Είχε δηλαδή η κόρη το δικαίωμα να αξιώσει από τους γονείς του αυτήν την παροχή δικαστικά.¹

Ο λόγος της νομοθετικής αυτής πρόβλεψης θα πρέπει να αναζητηθεί στο γενικό πνεύμα του νομοθέτη που ήθελε την γυναίκα ένα πλάσμα παθητικό, αδύνατο να διαχειρίζεται οικονομικά ζητήματα. Η γυναίκα διατηρούσε την κυριότητα, ενώ ο άνδρας είχε τη διοίκηση και επικαρπία της προίκας χωρίς να παίρνει υπόψη του τη θέληση της γυναίκας. Άρθρο 1414 Α.Κ.¹

Ο νομοθέτης όμως προσπαθούσε μέσα στο πνεύμα της «προστασίας» του αδύναμου πλάσματος, να την εξασφαλίσει από ένα σύζυγο «κακής πίστης». Έτσι η προίκα επέστρεφε στη γυναίκα αν διαλύονταν ο γάμος ή αν κατά τη διάρκεια του ο σύζυγος έκανε κακή διαχείριση της προίκας. Ο θεσμός αυτός πάντως, παρ' όλες τις τόσες «μειωτικές» για την προσωπικότητα τόσο της γυναίκας όσο και του άνδρα συναλλαγές επιβίωσε στην Ελλάδα.

Η Ελληνική κοινωνία ανεξάρτητα από την ταξική της διάρθρωση διατηρούσε το «θεσμό».

Ηθική υποχρέωση για «προίκα» είχαν και οι αδελφοί των κοριτσιών. Η παράδοση ήθελε τα αγόρια να δουλεύουν για να προικίσουν την ή τις αδερφές τους ή ακόμη να ξενιτευτούν χάρη των αδερφών τους και μετά να φροντίσουν οι ίδιοι για την δική τους ζωή.

1. Ο αστικός Κώδικας και ο εισαγωγικός του νόμος 2^η κριτική έκδοση επιμέλεια Κώστα Μπλή, Εκδοτικός Οίκος Αφοί Π. Σακκουλά, Αθήνα 1978

Χαρακτηριστικά παραδείγματα έχουμε σε κωμωδίες του ελληνικού κινηματογράφου των δεκαετιών 1950 –1960. Με κορυφαία την ταινία : « Οι γαμπροί της Ευτυχίας». Την τελευταία εικοσαετία όμως οι κοινωνικές συνθήκες όλο και αλλάζουν. Η «εικόνα» της γυναίκας αρχίζει να ξεφεύγει από την παραδοσιακή της μορφή, της «μητέρας – συζύγου – νοικοκυράς». Οι γονείς όλο και περισσότερο παύουν να βλέπουν το γάμο σαν μοναδικό «αποκούμπι» των κοριτσιών τους.

Ανησυχούν και ενδιαφέρονται να τακτοποιηθούν τα κορίτσια τους, όπως και τα αγόρια τους σε μια δουλειά. Η κατάσταση αυτή διαμορφώνεται όχι μόνο στα αστικά κέντρα, αλλά και στις αγροτικές περιοχές.

Οι άνδρες σύζυγοι από την πλευρά τους όλο και περισσότερο προτιμούν μια σύζυγο μια γυναίκα – εργαζόμενη με τη δική της οικονομική αυτοτέλεια, μόρφωση και προσωπικότητα παρά μια γυναίκα με «προίκα» αλλά χωρίς επάγγελμα. Το πρόβλημα δηλαδή της στήριξης του γάμου, της επαγγελματικής καριέρας, δεν μπορούν να το λύσουν με την προίκα αλλά με την εργασία.

Αλλά και τα ίδια τα κορίτσια προτιμούν να επενδύουν τα χρήματα της οικογένειας αν υπάρχουν, σε σπουδές, στην προσπάθεια να μάθουν κάποιο επάγγελμα παρά την αγορά κάποιου σπιτιού ή οικοπέδου κ.τ.λ. που θα «παραχωρήσουν» στο γαμπρό. Ο θεσμός, λοιπόν αυτός ξεπεράστηκε από τη στιγμή που ο γάμος έπαψε να θεωρείται ο μοναδικός προορισμός της γυναίκας.

Έτσι ο Νέος Νόμος δεν έφερε κάποια κοινωνική ανατροπή στο θέμα αυτό, αλλά μάλλον συμβαδίζει με το πνεύμα της εποχής. Στο Νέο Νόμο δεν υπάρχουν διατάξεις που να προβλέπουν την «προίκα», μια και ο άνδρας δεν έχει την αποκλειστική ευθύνη για την αντιμετώπιση των «οικογενειακών αναγκών» που να δικαιολογεί την συνεισφορά της γυναίκας στο γάμο με την «προίκα».³

Εξάλλου οι γονείς έχουν την νομική υποχρέωση για διατροφή των παιδιών τους, υποχρέωση που δεν παύει με την ενηλικίωσή τους εφόσον αυτά έχουν ανάγκη ακόμα και τα αγόρια και τα κορίτσια χωρίς διάκριση. Σύμφωνα με το Άρθρο 1493 του Αστικού Κώδικα το παιδί ελάμβανε το επώνυμο του πατέρα.¹ Με τις αλλαγές του νόμου 1329 / 1983 σήμερα υποχρεούνται να έχουν προσδιορίσει το επώνυμο των τέκνων τους με κοινή αμετάκλητη δήλωσή τους.

Η δήλωση γίνεται πριν από το γάμο είτε σε συμβολαιογράφο είτε στο λειτουργό ενόπιον του οποίου θα τελεσθεί ο γάμος. Ο λειτουργός οφείλει να ζητήσει τη σχετική δήλωση.

Το οριζόμενο επώνυμο κοινό για όλα τα τέκνα, μπορεί να είναι είτε το επώνυμο του ενός από τους γονείς είτε συνδυασμός των επωνύμων τους, που όμως σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να περιλαμβάνει περισσότερα από δύο επώνυμα.

Αν οι γονείς παραλείψουν να δηλώσουν το επώνυμο των τέκνων τους σύμφωνα με τους όρους των προηγούμενων παραγράφων, τα τέκνα έχουν για επώνυμο το επώνυμο του πατέρα τους. Άρθρο 1505 ²

Ο πατέρας σύμφωνα με τον προϊσχύοντα Αστικό Κώδικα άρθρο 1500 έχει την πατρική εξουσία επί του ανήλικου παιδιού. Εάν ο πατέρας αδυνατεί να την ασκήσει, των αναπληρώνει η μητέρα.¹

Ο Νέος Νόμος Ν. 1329 / 1983 άρθρο 1510 ορίζει ότι η μέριμνα για το ανήλικο τέκνο είναι καθήκον και δικαίωμα των γονέων (γονική μέριμνα), οι οποίοι την ασκούν από κοινού. Η γονική μέριμνα περιλαμβάνει την επιμέλεια του προσώπου, τη διοίκηση του τέκνου σε κάθε υπόθεση ή δικαιοπραξία ή δίκη, που αφορούν το πρόσωπο ή την περιουσία του.

1. Ο αστικός Κώδικας και ο εισαγωγικός του νόμος 2^η κριτική έκδοση επιμέλεια Κώστα Μπέη, Εκδοτικός Οίκος Αφοί Π. Σακκουλά, Αθήνα 1978

2. 4 Κώδικες Αστικός Κώδικας, Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας, Ποινικός Κώδικας, Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Εκδ. Νομικής Βιβλιοθήκης Αθήνα, 1997

Σε περίπτωση όπου η γονική μέριμνα παύει λόγω θανάτου, κήρυξης σε αφάνεια ή έκπτωσης του ενός γονέα, η γονική μέριμνα ανήκει αποκλειστικά στον άλλο.²

Στο άρθρο 1515 του Νέου Νόμου 1329 / 1983 η γονική μέριμνα του ανηλικού τέκνου που γεννήθηκε και παραμένει χωρίς γάμο των γονέων του ανήκει στη μητέρα του. Σε περίπτωση αναγνώρισής του, αποκτά γονική μέριμνα και ο πατέρας, που όμως την ασκεί αν έπαψε η γονική μέριμνα της μητέρας ή αν αυτή αδυνατεί να την ασκήσει για νομικούς ή πραγματικούς λόγους.

Με αίτηση του πατέρα το δικαστήριο μπορεί και σε κάθε άλλη περίπτωση, και ιδίως αν συμφωνεί η μητέρα, να αναθέσει και σ' αυτόν την άσκηση της γονικής μέριμνας ή μέρους της, εφόσον αυτό επιβάλλεται από το συμφέρον του τέκνου.

Σε περίπτωση δικαστικής αναγνώρισης, την οποία αντιδίκησε ο πατέρας, αυτός δεν ασκεί γονική μέριμνα ούτε αναπληρώνει τη μητέρα στην άσκηση της. Το δικαστήριο μπορεί, αν το επιβάλλει το συμφέρον του τέκνου, να αποφασίσει διαφορετικά με αίτηση του πατέρα, εφόσον έπαψε η γονική μέριμνα της μητέρας ή αυτή αδυνατεί να την ασκήσει για νομικούς ή πραγματικούς λόγους ή υπάρχει συμφωνία των γονέων.²

Με τον προϊσχύοντα Αστικού Κώδικα άρθρο 1539 το κληρονομικό δικαίωμα του εκουσίως αναγνωρισθέντος εξώγαμου τέκνου έναντι του πατέρα εις το ήμισυ εάν συντρέχει με γνήσια τέκνα ή γονείς ή συζύγου του πατέρα.¹

1. Ο αστικός Κώδικας και ο εισαγωγικός του νόμος 2^η κριτική έκδοση επιμέλεια Κώστα Μπέη, Εκδοτικός Οίκος Αφοί Π. Σακκουλά, Αθήνα 1978

2. 4 Κώδικες Αστικός Κώδικας, Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας, Ποινικός Κώδικας, Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Εκδ. Νομικής Βιβλιοθήκης Αθήνα, 1997

Στο νόμο 1849/ 1989 (Φ.ΕΚ. 113 τ.Α.) περιλήφθηκε διάταξη που εξομοιώνει τις άγαμες με τις έγγαμες μητέρες.

Συγκεκριμένα προβλέπεται χορήγηση επιδόματος γάμου και στους αγάμους γονείς. Η άγαμη μητέρα έχει τα δικαιώματα της έγγαμης σε ότι αφορά την επιδότηση της λόγω κυοφορείας και λοχείας.⁴

4. Περιοδικό «Τύπος TV» σελ. 18

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

1. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΜΗΤΡΟΤΗΤΑΣ

ΑΔΕΙΕΣ ΜΗΤΡΟΤΗΤΑΣ

A) Άδεια κυοφορίας

Κάθε εργαζόμενη έχει δικαίωμα να πάρει άδεια κυοφορίας, δηλαδή να απουσιάσει από την εργασία της ορισμένο χρονικό διάστημα πριν και μετά τον τοκετό. Η διάρκεια της άδειας αυτής για όλες τις εργαζόμενες με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου ορίζεται σε 14 βδομάδες από τις οποίες οι επτά πρέπει να παίρνονται υποχρεωτικά πριν από την πιθανή ημερομηνία τοκετού και οι επτά μετά από αυτόν.

B) Άδεια θηλασμού

Για να ανταποκριθεί στις αυξανόμενες φροντίδες που χρειάζεται το παιδί της, η εργαζόμενη μητέρα έχει το δικαίωμα να μειώσει το ωράριο εργασίας κατά μια ώρα.

Ο χρόνος αυτός θεωρείται και αμείβεται σα χρόνος κανονικής εργασίας.

ΕΠΙΔΟΜΑΤΑ ΜΗΤΡΟΤΗΤΑΣ

Κατά το διάστημα της άδειας κυοφορίας, η εργαζόμενη δικαιούται ορισμένες αποδοχές, το ύψος των οποίων εξαρτάται από το αν είναι

ασφαλισμένη ή όχι και από το αν προβλέπονται επιδόματα μητρότητας από τον ασφαλιστικό οργανισμό στον οποίο είναι ασφαλισμένη.

A) Επιδόματα μητρότητας γυναικών που είναι ασφαλισμένες στο I.K.A.

Οι γυναίκες που είναι ασφαλισμένες στο I.K.A. έχουν δικαίωμα να πάρουν επίδομα μητρότητας από το I.K.A., τον / την εργοδότη / τρια και από τον ΟΑΕΔ.

Το ΙΚΑ δίνει επίδομα μητρότητας για όλο το διάστημα της άδειας κυοφορίας, δίνει 49 ημερήσια επιδόματα πριν και 49 μετά τον τοκετό.

Ο/η εργοδότης/τρια υποχρεώνεται να πληρώσει τη γυναίκα ότι ακριβώς θα έπαιρνε. Ο ΟΑΕΔ. δίνει συμπληρωματικές παροχές και τις παίρνει η γυναίκα για όλο το διάστημα που παίρνει επίδομα μητρότητας από το I.K.A., αλλά όχι και από τον / την εργοδότη / τρια.

Όσες γυναίκες δεν είναι ασφαλισμένες πουθενά, έχουν δικαίωμα να πάρουν ένα ορισμένο χρηματικό ποσό σαν επίδομα μητρότητας για να αντιμετωπίσουν τα πρώτα έξοδα του τοκετού, περίπου 20.000 δρχ, πριν και 20.000 δρχ. μετά τον τοκετό.

2. ΑΠΑΓΟΡΕΥΜΕΝΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

Ορισμένες εργασίες που από τη φύση τους είναι βαριές και ανθυγιεινές, μολονότι επιτρέπεται να τις κάνουν οι άνδρες εργαζόμενοι, απαγορεύεται να τις κάνουν οι γυναίκες.

Η απαγόρευση αυτή δεν έρχεται σε αντίθεση με την αρχή της ισότητας των φύλων αλλά έχει σα σκοπό να προστατεύσει τη γυναίκα στον κοινωνικό της ρόλο σα μητέρα.

Α) Απαγορευμένες εργασίες για τις γυναίκες

Εάν η γυναίκα είναι έγκυος ή θηλάζει, το παιδί της δεν επιτρέπεται να εργάζεται σε εργοστάσια ή εργαστήρια κατασκευής συσσωρευτών μολύβδου. Επίσης, απαγορεύεται να εργάζεται σε υπόγειες εργασίες μεταλλείων και σε βιομηχανίες μολυβδούχων χρωμάτων.

Β) Απαγορευμένες εργασίες για τις νέες

Για όσες νέες είναι κάτω των 15 ετών απαγορεύονται όλες οι εργασίες, εκτός αν εργάζονται σε οικογενειακές επιχειρήσεις ή σε αναγνωρισμένες από το Κράτος Επαγγελματικές Σχολές.

~~Για κάτω των 16 ετών απαγορεύεται να εργάζονται στη βαριά βιομηχανία και για κάτω των 18 ετών απαγορεύεται να απασχολούνται σε ορισμένες εργασίες μεταλλείων, λατομείων, ορυχείων.~~

ΝΥΧΤΕΡΙΝΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Ανεξάρτητα εάν είναι ανήλικη ή ενήλικη δεν επιτρέπεται να εργάζεται τη νύχτα σε βιομηχανικές ή μη βιομηχανικές επιχειρήσεις, στον ιδιωτικό ή στο δημόσιο τομέα, σε εργοστάσια, καταστήματα, γραφεία κ.λ.π. Σε ορισμένες όμως περιπτώσεις, όσες έχουν συμπληρώσει το 18^ο έτος της ηλικίας τους, μπορούν να εργαστούν τη νύχτα, όπως π.χ. εάν εργάζονται σε εστιατόρια, ξενοδοχεία, ζαχαροπλαστεία.¹

1.(Λάιου Αντωνία, «Δικαιώματα και υποχρεώσεις της εργαζόμενης γυναίκας στη μισθωτή εργασία», Υπουργείο Προεδρίας Γενική Γραμματεία Ισότητας των Δύο φύλων, Αθήνα 1985, σελ. 18-19, 23-24, 53, 69, 82-84, 171-174, 191, 193, 197)

3. ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΗΣΗ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

(Στους τρεις μεγάλους συνταξιοδοτικούς οργανισμούς Ίδρυμα Κοιν. Ασφαλίσεων (ΙΚΑ), Οργανισμό Γεωργικών Ασφαλίσεων (ΟΓΑ) Δημόσιο)

1. Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων (Ι.Κ.Α.)

Ως προς τους ασφαλισμένους στο Ι.Κ.Α., που είναι ο μεγαλύτερος ασφαλιστικός οργανισμός της χώρας, υπάρχει τεράστια διαφορά στις αποδοχές μεταξύ ανδρών και γυναικών, που σε πολλές περιπτώσεις φτάνει το 50 %. Αποτέλεσμα τούτου είναι και η ανάλογη διαφορά στις συντάξεις των ασφαλισμένων στο Ι.Κ.Α.

Από τη Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδας (Γ.Σ.Ε.Ε.) γίνεται προσπάθεια εξάλειψης της ανισότητας αυτής με την υπογραφή Εθνικής Συλλογικής Σύμβασης.

2. Οργανισμός Γεωργικών Ασφαλίσεων (Ο. Γ. Α.)

Μέχρι σήμερα, η Ελληνίδα αγρότισσα δεν είχε αυτοτελή ασφάλιση και συνταξιοδότηση, αλλά ο σύζυγός της έπαιρνε γι' αυτήν οικογενειακό επίδομα.

Δικαιώματα αυτοτελούς ασφάλισης και συνταξιοδότησης λόγω γήρατος είχαν μόνο οι χήρες, οι διαζευγμένες και οι άγαμες.

Από τα τελευταία στοιχεία του Οργανισμού Γεωργικών Ασφαλίσεων (Ο. Γ. Α.) 200.000 γυναίκες είναι αυτοτελώς ασφαλισμένες λόγω γήρατος και 60.500 γυναίκες λόγω αναπηρίας.

Από τον Αύγουστο 1981 με το νόμο 1140 /1981 η αγρότισσα μπόρεσε να ασφαλιστεί και να συνταξιοδοτηθεί. Η σύνταξή της όμως ήταν κατά πολύ μειωμένη (ο άντρας είχε ως σύνταξη 4.000 δρχ., η γυναίκα 1.500 δρχ.). Προϋπόθεση όμως για να συνταξιοδοτηθεί ήταν το να μην είναι ο σύζυγός της σε άλλο ασφαλιστικό ταμείο πλην του Ο.Γ.Α.

Από τις 5 Οκτωβρίου 1982, 1287 /1982, άρθρο 3, αναγνωρίστηκε η πλήρης και αυτοτελής συνταξιοδότηση και ασφάλιση της Ελληνίδας αγρότισσας. Με το νόμο αυτό προβλέπεται ότι η έγγαμη αγρότισσα δικαιούνται να ασφαλιστεί στον Ο.Γ.Α., ανεξάρτητα του αν ο σύζυγός της είναι ασφαλισμένος σε άλλο ταμείο, π.χ. Τ.Ε.Β.Ε.

3. Δημόσιο

Οι ασφαλισμένοι στο Δημόσιο, άντρες και γυναίκες, έχουν τα ίδια δικαιώματα και τις ίδιες αποδοχές. Ευνοϊκή διάταξη υπέρ των γυναικών δημοσίων υπαλλήλων θεωρείται το ότι η έγγαμη γυναίκα ή η χήρα – μητέρα μπορεί να συνταξιοδοτηθεί μετά από πραγματική υπηρεσία 15 ετών (Ν.Δ. 3768 /57 άρθρο 5 παρ. 1).²

2.(Τζίφα Πανταζή Κων/να, «η θέση της γυναίκας στην Ελλάδα» Εκδόσεις Νέα Σύνορα Αθήνα 1984, σελ. 51)

4. ΘΕΣΜΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ

Πραγματοποιήθηκαν οι ακόλουθες νομοθετικές αλλαγές και συνεχίζεται η μελέτη νέων ρυθμίσεων με στόχο την εναρμόνιση της νομοθεσίας μας στην αρχή της ισότητας των δύο φύλων.

- **Με τον Νόμο 1419/84** του Υπουργείου Δικαιοσύνης, καθιερώθηκε η αυτεπάγγελτη δίωξη για εγκλήματα βιασμού. Με τον ίδιο Νόμο προβλέπεται και τιμωρείται σαν ποινικό αδίκημα η πράξη εκείνου που προσβάλλει με άσεμνες χειρονομίες και προτάσεις την γενετήσια αξιοπρέπεια του άλλου.

- ~~Με τον Νόμο 1438/84~~ του Υπουργείου Εσωτερικών, εναρμονίστηκε με την αρχή της ισότητας των δύο φύλων ο Κώδικας Ελληνικής Ιθαγένειας και ο Νόμος περί Ληξιαρχικών Πράξεων.

- **Με τον Νόμο 1469/84** του Υπουργείου Κοινωνικών Ασφαλίσεων ο ανασφάλιστος σύζυγος (άντρας ή γυναίκα) έχει δικαίωμα για Νοσοκομειακή και Ιατροφαρμακευτική περίθαλψη σαν άμεσα ασφαλισμένος στον Ασφαλιστικό Φορέα που ήταν ασφαλισμένος ο άλλος σύζυγος κατά το χρόνο λύσης του γάμου τους. Με τη ρύθμιση αυτή, επιλύθηκε ένα μεγάλο πρόβλημα συζύγων που, ασφαλισμένοι σαν προστατευόμενα μέλη του συζύγου τους, έχαναν το δικαίωμά τους για περίθαλψη μετά την έκδοση ενός διαζυγίου.

- **Με τον Νόμο 1473/84** του Υπουργείου Οικονομικών από το συνολικό εισόδημα της εργαζόμενης μητέρας, αφαιρείται δαπάνη χωρίς δικαιολογητικά για την φύλαξη των παιδιών που συνοικούν μ' αυτή και είναι ηλικίας μέχρι έξι (6) ετών. Με τον ίδιο Νόμο παρέχεται φορολογική απαλλαγή για την αγορά πρώτης κατοικίας στην άγαμη μητέρα ή στον

πατέρα που έχει αναγνωρίσει το παιδί, εφόσον έχει ανατεθεί σ' αυτόν η επιμέλειά του.

- **Με τον Νόμο 1483/84** του Υπουργείου Εργασίας για την «προστασία και διευκόλυνση των εργαζομένων με οικογενειακές υποχρεώσεις – τροποποιήσεις και βελτιώσεις εργατικών Νόμων», προβλέπεται μεταξύ άλλων διευκολύνσεων και η χορήγηση «γονικής άδειας» ανατροφής του παιδιού έως τρεις (3) μήνες για κάθε γονέα στο χρονικό διάστημα από τη λήξη της άδειας μητρότητας μέχρις ότου το παιδί συμπληρώσει την ηλικία των δυόμισι (2 ½) ετών. Με τη ρύθμιση αυτή, η Ελλάδα πρωτοπορεί σε σχέση με νομοθεσίες άλλων χωρών, αφού για πρώτη φορά δημιουργείται απόλυτα προσωπικό και αμεταβίβαστο δικαίωμα «γονικής άδειας» για τον πατέρα, ώστε, να μπορεί να συμμετέχει κι εκείνος στην ανατροφή του παιδιού. Σημειώνεται ότι, σύμφωνα με την ελληνική ρύθμιση, αν ο ένας γονέας δεν κάνει χρήση της γονικής του άδειας ο χρόνος που δικαιούται δεν μπορεί να μεταφερθεί στην άδεια που δικαιούνται ο άλλος γονέας. Έτσι, αν ο πατέρας π.χ. δεν κάνει ο ίδιος χρήση της γονικής του άδειας το τρίμηνο που δικαιούται, δεν μπορεί να το χρησιμοποιήσει η μητέρα.

Με τον ίδιο Νόμο δίνεται το δικαίωμα σε γονείς με παιδιά μέχρι 16 χρόνων να απουσιάζουν από την εργασία τους συνολικά μέχρι 4 εργάσιμες ημέρες για να επισκεφθούν το σχολείο των παιδιών τους και να ενημερωθούν για την επίδοσή τους. Επίσης, σύμφωνα με τον ίδιο Νόμο, απαγορεύεται και είναι απόλυτα άκυρη η καταγγελία της σχέσης εργασίας εργαζόμενης από τον εργοδότη της, τόσο κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης της, όσο και για το χρονικό διάστημα ενός έτους μετά τον τοκετό. Σημειώνεται, ότι για τις παραβάσεις της εργοδοσίας των διατάξεων αυτού του Νόμου προβλέπονται ειδικές κυρώσεις.

- **Με τον Νόμο 1489/84** του Υπουργείου Κοινωνικών Ασφαλίσεων, πραγματοποιήθηκε η αποκατάσταση στο Σώμα των Αξιωματικών Αδελφών Νοσοκόμων που είχαν απολυθεί επειδή τέλεσαν γάμο ή απέκτησαν παιδί, γεγονός που αποτελούσε παράβαση της νομοθεσίας μέχρι το 1982, οπότε και καταργήθηκαν οι σχετικές απαγορευτικές διατάξεις.

Επίσης, είναι έτοιμο για κατάθεση στη Βουλή σχέδιο Νόμου του Υπουργείου Κοινωνικών Ασφαλίσεων που αφορά την « εναρμόνιση της συνταξιοδοτικής νομοθεσίας προς την αρχή της ισότητας των δύο φύλων ».

- Σε σχέδιο Νόμου του Υπουργείου Εμπορίου που πρόκειται να κατατεθεί στη Βουλή για τον έλεγχο των διαφημίσεων, προβλέπεται η απαγόρευση της απαράδεκτης εκμετάλλευσης του ανθρώπινου σώματος από τα μέσα διαφήμισης. Στην ειδική επιτροπή θα συμμετέχει και εκπρόσωπος του Συμβουλίου Ισότητας για να σταματήσει η προσβλητική παρουσίαση του γυναικείου φύλου από τα μέσα ενημέρωσης.

Πρέπει να σημειωθεί ακόμη ότι, το Υφυπουργείο Νέας Γενιάς και το πρόγραμμα Λαϊκής Επιμόρφωσης έχουν κιόλας συμπεριλάβει στις δραστηριότητές τους, προγράμματα που βοηθούν τους νέους και το λαό στη συνειδητοποίηση της ισότητας των δύο φύλων.¹

1. Υπουργείο Προεδρίας, Συμβούλιο Ισότητας των Δύο Φύλων, «1981-1985. Τι έγινε για την ισότητα των δύο φύλων», σελ.16-20

5. ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΑΙ ΠΑΡΟΧΕΣ

Είναι φανερό, ότι η αλλαγή των θεσμών που στοχεύουν στην νομική κατοχύρωση της ισότητας των δύο φύλων έχει δραστήρια ξεκινήσει. Είναι όμως βαθιά συνείδηση στην Κυβέρνηση ότι, εκτός από την αλλαγή των νόμων, για την πραγματοποίηση της ουσιαστικής ισότητας, είναι απαραίτητο, μέσα στα πλαίσια των οικονομικών δυνατοτήτων της Χώρας, να προχωρήσει σε ουσιαστικές παροχές και κοινωνικά μέτρα για την προστασία της μητρότητας, του παιδιού και της οικογένειας, να χορηγήσει επιδόματα να ανταποκριθεί στις ανάγκες για βρεφονηπιακούς σταθμούς και να εξασφαλίσει σωστό σύστημα υγείας και ασφάλισης. Προς την κατεύθυνση αυτή συμβάλουν :

- Ο Νόμος 1287/82 του Υπουργείου Κοινωνικών Ασφαλίσεων που προβλέπει πλήρη και αυτοτελή σύνταξη για την ελληνίδα αγρότισσα.
- Η χορήγηση από το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας επιδόματος τοκετού στις ανασφάλιστες εργαζόμενες γυναίκες και στις ασφαλισμένες που ο Ασφαλιστικός τους Φορέας δεν παρέχει τέτοιου είδους επιδόματα.
- Ο Νόμος που προβλέπει επίδομα μητρότητας στις γυναίκες που είναι ασφαλισμένες στον ΟΓΑ.
- Ο Νόμος που προβλέπει ότι, στις εργαζόμενες γυναίκες που δικαιούνται άδεια μητρότητας 14 εβδομάδων, καταβάλλονται οι αποδοχές τους για όλο το χρονικό διάστημα της άδειας αυτής, ενώ μέχρι σήμερα, οι γυναίκες αυτές, είχαν δικαίωμα πληρωμής τους μόνο για τις 12 εβδομάδες της άδειας μητρότητας.
- Η προσαρμογή των σχολικών ωραρίων στα κοινά ωράρια εργασίας. Μετά από πρόταση του Συμβουλίου Ισότητας των δύο φύλων, το Υπουργείο Παιδείας προχώρησε στη σύσταση Επιτροπής, με τη συμμετοχή και του Συμβουλίου Ισότητας. Με βάση το Σχέδιο το οποίο η Επιτροπή αυτή εισηγήθηκε στον Υπουργό Παιδείας, άρχισε σε πέντε (5) Δημοτικά και πέντε (5) Νηπιαγωγεία του νομού Αττικής, να εφαρμόζεται ένα δοκιμαστικό πρόγραμμα με την λειτουργία αυτών των σχολείων σε ώρες πέραν των σχολικών ωραρίων. Το πρόγραμμα αυτό και η σταδιακή του επέκταση σε όλα τα σχολεία της Χώρας, θα βοηθήσει τις οικογένειες με μικρά παιδιά και

ειδικότερα τις γυναίκες που θα ήθελαν να εργαστούν ή να ασχοληθούν με δραστηριότητες που τις ενδιαφέρουν.

- Η προετοιμασία από το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας, του Οικογενειακού Προγραμματισμού για όλες τους πολίτες στην πόλη, στην επαρχία, στο χωριό. Ήδη έχουν δημιουργηθεί 17 κέντρα Οικογενειακού Προγραμματισμού σε όλη την Ελλάδα και συνεχώς δημιουργούνται νέα. Το ίδιο Υπουργείο στα προγράμματά του προβλέπει κοινωνική υποδομή για το ανέβασμα της ποιότητας ζωής της Ελληνίδας της πόλης και της αγρότισσας, με τη δημιουργία συμβουλευτικών σταθμών και άλλων μέτρων.
- Το Πρόγραμμα δημιουργίας Κέντρων Προστασίας Γυναικών που δέχονται βία στην οικογένεια. Στόχος του προγράμματος που καταρτίστηκε από το Συμβούλιο Ισότητας των δύο φύλων με τη συνεργασία του Εθνικού Οργανισμού Πρόνοιας (ΕΟΠ) και την ενίσχυση του Κοινωνικού Ταμείου της Ε.Ο.Κ. και που πρόκειται σύντομα να λειτουργήσει στην Αθήνα, είναι η βοήθεια από άτομα ειδικά επιμορφωμένα για το σκοπό αυτό, και η λύση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες που θα προσφεύγουν στα Κέντρα.
- Η δυνατότητα καταβολής από τον Οργανισμό Απασχολήσεως Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ) επιδόματος παιδιών στις μη εργαζόμενες μητέρες με σύζυγο που υπηρετεί στις Ένοπλες Δυνάμεις της Χώρας ή που είναι κρατούμενος, καθώς επίσης και στους παλινοστούντες έλληνες υπηκόους και ομογενείς.
- Η ίδρυση από το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας 381 νέων παιδικών σταθμών, καθώς επίσης και δώδεκα (12) από το Εθνικό Οργανισμό Πρόνοιας.
- Η ίδρυση από διάφορους Κρατικούς Φορείς, νέων βρεφονηπιακών σταθμών, όπως από το ΠΙΚΠΑ δώδεκα (12), από το Ίδρυμα Βρεφονηπιακών Σταθμών δεκαπέντε (15), ενώ ξεκίνησε ήδη και η ίδρυση από το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας δώδεκα (12) νέων βρεφικών τμημάτων.
- Η λειτουργία Κρατικών Παιδικών Σταθμών κατά του θερινούς μήνες, σύμφωνα με απόφαση του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας, με σκοπό να εξυπηρετηθούν μητέρες που η εργασία τους τις απασχολεί κυρίως κατά το διάστημα αυτό, όπως είναι οι αγρότισσες.¹

1.(Υπουργείο Προεδρίας, Συμβούλιο Ισότητας των Δύο Φύλων, «1981-1985. Τι έγινε για την ισότητα των δύο φύλων», σελ. 20-23)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

Η θέση της γυναίκας στο προγενέστερο εμπορικό δίκαιο φαίνεται μέσα από τον Εμπορικό Νόμο που δημοσιεύτηκε το πρώτο στο παράρτημα του υπ. Αριθμό 15 της 12 / 13 Μαΐου 1835 φύλου της εφημερίδας της κυβερνήσεως.

1. ΠΕΡΙ ΕΜΠΟΡΩΝ

- **ΑΡΘΡΟ 4.** Η γυναίκα δεν μπορεί να εμπορεύεται δημοσίως χωρίς την συναίνεση του άνδρα της.

- **ΑΡΘΡΟ 5.** Η γυναίκα που εμπορεύεται δημοσίως μπορεί χωρίς συναίνεση του άνδρα της να αναλαμβάνει υποχρεώσεις που αφορούν το εμπόριο της, σ' αυτήν την περίπτωση συνυποχρεώνει και το σύζυγο αν υπάρχουν μεταξύ τους κοινά υπάρχοντα. Η γυναίκα δεν θεωρείται δημόσιος έμπορος όταν λιανοπωλεί μόνο τα αντικείμενα της εμπορίας του ανδρός της αλλά όταν αυτή εμπορεύεται χωριστά.

- **ΑΡΘΡΟ 7.** Οι γυναίκες που εμπορεύονται δημόσια μπορούν επίσης να υποχρεώνουν, να υποθηκεύουν και να απαλλοτριώνουν τα ακίνητα τους. Παρόλο αυτά τα συμφωνημένα κτήματα της προίκας των γυναικών τα οποία είναι υπό τη διοίκηση της προίκας όταν οι γυναίκες είναι παντρεμένες δεν μπορούν να τεθούν ούτε ως υποθήκη ούτε να απαλλοτριωθούν μόνο σε ορισμένες περιπτώσεις από τον πολιτικό νόμο και κατά τους εκεί διαγεγραμμένους τύπους.¹

1.Εμπορικός Νόμος, Αντωνία Μαλαγάρδη, Αθήνα 1932, σελ. 8

2. ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ ΤΗΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΗΣ

- **ΑΡΘΡΟ 112.** Οι συναλλαγματικές υπογεγραμμένες από γυναίκες παντρεμένες ή ανύπαντρες οι οποίες δεν εμπορεύονται δημόσια δεν ισχύουν ως προς αυτές μόνο ως απλή υπόσχεση.¹

3. ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΤΟΥ ΠΤΩΧΕΥΣΑΝΤΟΣ

- **ΑΡΘΡΟ 653.** Σε περίπτωση πτώχευσης του άνδρα της η γυναίκα παίρνει πίσω τα ακίνητα από την προίκα της και τα ακίνητα που ανήκουν σ' αυτή αλλά δεν έχουν περιληφθεί στην προίκα, τα οποία είχε κατά τον χρόνο της σύναψης του γάμου της όπως και όσα κατά τη διάρκεια του γάμου, από κληρονομιά ή δωρεά στην οποία αποκτά τα αντικείμενα της δωρεάς μετά το θάνατο του δωρητή ή εν ζωή, ομοίως δεν παίρνει πίσω τα κατ' ανταλλαγήν ή αντικατάσταση άλλων ακινήτων της γυναίκας που αυτή έχει αποκτήσει εάν συμφωνήθηκε στο έγγραφο με το οποίο έγινε η ανταλλαγή και έγινε δεκτό μόνο από τη γυναίκα δέκα τουλάχιστον μέρες πριν την παύση των πληρωμών.

- **ΑΡΘΡΟ 654.** Παίρνει πίσω επίσης όσα ακίνητα απέκτησε στο όνομα της με χρήματα προερχόμενα από τις πωλήσεις κατά την εποχή του γάμου που ανήκαν σε αυτή κτήματα ή από των ανωτέρω αναφερομένων κληρονομιών ή δωρεών αρκεί μόνο να αναφέρεται ρητά στο έγγραφο με το οποίο έγινε η χρήση των χρημάτων αυτών και να αποδεικνύεται με απογραφή ή με κάποιο άλλο έγγραφο έχοντας βέβαια χρονολογία τότε αυτά έγιναν.

1. Εμπορικός Νόμος, Αντωνία Μαλαγάρδη, Αθήνα 1932, σελ. 835

- **ΑΡΘΡΟ 655.** Εκτός από την αναφερόμενη περίπτωση στο προηγούμενο άρθρο ο νόμος θεωρεί ότι τα κτήματα που έχει αποκτήσει η γυναίκα του πτωχεύσαντος ανήκουν στον σύζυγο της εάν πληρώθηκαν από τα χρήματα του και πρέπει να συμπεριληφθεί στην περιουσία του πτωχεύσαντος διατηρώντας η γυναίκα του το δικαίωμα να αποδείξει το εναντίον.

- **ΑΡΘΡΟ 656.** Η Γυναίκα παίρνει πίσω αυτούσια τα κινητά της προίκας της ή τα κινητά που της ανήκουν αλλά δεν έχουν περιληφθεί στην προίκα της ή όσα απέκτησε από δωρεά ή κληρονομιά τα οποία σημειώνεται στο γαμικό συμφωνητικό εάν η ταυτότητα της οποίας αποδεικνύεται με απογραφή ή άλλης πράξης η χρονολογία. Εάν τα κινητά της γυναίκας πουλήθηκαν και με το τίμημα αυτών αγοράστηκαν άλλα ή με οποιοδήποτε άλλο τρόπο αντικαταστάθηκαν με άλλα κινητά ή ακίνητα η γυναίκα μπορεί να ασκήσει αγωγή εάν η αντικατάσταση βεβαιώνεται με έγγραφο έχοντας βέβαιη χρονολογία. Στις περιπτώσεις του παρόντος άρθρου εκτός από κάποιους τρόπους που ορίζει η πολιτική δικονομία η βέβαιη χρονολογία μπορεί να προκύψει ως προς τα χρεόγραφα και την καταχώρηση αυτών στα βιβλία δημοσίων καταστημάτων, ανωνύμων εταιρειών και ετερόρρυθμων μετοχών. Αν λήψει αυτή η απόδειξη όλα τα κατεχόμενα κινητά του άνδρα και της γυναίκας ανήκουν στην ομάδα των πιστωτών επιφυλαττομένου στον δικαστή που έχει αναλάβει την πτώχευση να επιτρέψει στον δικηγόρο με πρόταση αυτών και κατόπιν αίτησης της γυναίκας του πτωχεύσαντος να της παραδώσουν τα αναγκαία προς χρήση ρούχα και τα οθόνια (δηλαδή λεπτό λευκό ύφασμα βαμβακερό ή λινό) τηρώντας και πάλι τις διατάξεις του άρθρου 546.

- **ΑΡΘΡΟ 657.** Η γυναίκα δεν μπορεί να εγείρει τις διατάξεις των άρθρων 653 και 654 αναφερόμενη περί απολήψεως αγωγής εάν αποδειχθεί ότι νόμιμα βαρύνουν τα κτήματα απαιτήσεις και υποθήκες.

- **ΑΡΘΡΟ 658.** Αν τυχόν η γυναίκα πλήρωσε χρέη του άνδρα υπάρχει σύμφωνα με το νόμο τεκμήριο ότι η πληρωμή έγινε με χρήματα αυτού και επομένως καμία δεν μπορεί να εγείρει κατά της πτώχευσης αγωγής εκτός αν αποδείξει το εναντίον κατά το άρθρο 665. Η γυναίκα του πτωχέυσαντος κατατάσσεται μεταξύ αυτών οι οποίοι έχουν λάβει χρήματα από την πτώχευση με το τίμημα κατά τη διάρκεια του γάμου υπό του άνδρα πωληθέντων και μεταβιβασθέντων πραγμάτων αυτής.

- **ΑΡΘΡΟ 659.** Η γυναίκα της οποίας ο άνδρας ήταν έμπορος κατά την τέλεση του γάμου ή έχοντας τότε επάγγελμα έγινε έμπορος εντός του επόμενου έτους δεν μπορεί στην περίπτωση της πτώχευσης αυτού να διεκδικήσει αγωγή δικαστικά λόγω αυτών των κερδών που περιλαμβάνονται στο γαμικό συμφωνητικό σε αυτή την περίπτωση οι δανειστές μπορούν να ωφεληθούν της γυναίκας προς τον άνδρα δια του αυτού συμφωνητικό γενομένων δωρημάτων.¹

1. Εμπορικός Νόμος, Αντωνία Μαλαγάρδη, Αθήνα 1932, σελ. 1333-1335

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

ΙΣΧΥΟΝ ΣΥΝΤΑΓΜΑ 1975

Στο δεύτερο μέρος του Συντάγματος του 1975 με το άρθρο 4 περί « Ατομικών και Κοινωνικών δικαιωμάτων » ορίζεται ότι:

1. Οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου και
2. Έλληνες και Ελληνίδες έχουν ίσα δικαιώματα και υποχρεώσεις.

Σύμφωνα με τα παραπάνω είναι και το άρθρο 5 παράγραφος 1 όπου έρχεται να τα συμπληρώσει ορίζοντας πως καθένας δικαιούται να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του και συμμετέχει στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της χώρας, εφ' όσον δεν προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων και δεν παραβιάζει το Σύνταγμα ή τα χρηστά ήθη. Σ' αυτό το Σύνταγμα επισημαίνουμε για πρώτη φορά την επίσημη παραδοχή της ισότητας των δύο φύλων όσον αφορά τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους. Σε όλα λοιπόν τα υπόλοιπα άρθρα του άνδρας και γυναίκα αντιμετωπίζονται ως ισάξια και ισότιμα όντα.

Ένα από τα πιο σημαντικά δικαιώματα που αποδόθηκαν στη γυναίκα ήταν το δικαίωμα του «εκλέγειν και εκλέγεσθαι».

Με την μεταρρύθμιση αυτή η γυναίκα απέκτησε λόγο στα κοινά, μπόρεσε να εκπροσωπηθεί και η φωνή της να αποκτήσει αξία στα πλαίσια του δημοκρατικού πολιτεύματος.¹

1. « Τα Ελληνικά Συντάγματα » (Επιδαύρου, Άστρους, Τροιζήνος, 1844, 1864, 1911, 1927, 1952, 1975 / 85) καθ. Δημ. Λ. Κυριζής – Γουβέλης. Νομική Βιβλιοθήκη Αθήνα 1991 σελ.219-221, 237-238

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η νέα γυναίκα σήμερα από τη στιγμή που βγαίνει στην κοινωνία αντιμετωπίζει πολύ λιγότερες δυσκολίες και προκαταλήψεις απ' ό τι αντιμετώπιζε παλαιότερα. Η αναβάθμιση της αντιμετώπισης της γυναίκας ήρθε σταδιακά ως αποτέλεσμα μακροχρόνιων αγώνων από τη πλευρά των γυναικών. Καταστάσεις που σήμερα η νέα γενιά θεωρεί αυτονόητες έχουν περάσει από φάσεις έντονης αμφισβήτησης και επίκρισης για να φτάσουμε στη σημερινή πραγματικότητα.

Η γυναίκα δοκιμάστηκε σε πολλούς τομείς της κοινωνικής ζωής, ακόμα και σε τομείς οι οποίοι θεωρούνταν «ταμπού» για τη γυναικεία της φύση. Η σημερινή συνταγματική ισότητα των δύο φύλων δεν χαρίστηκε στη γυναίκα αλλά κατακτήθηκε μέσα από μακροχρόνιους αγώνες και με τη σφοδρή σύγκρουση με το κατεστημένο της εκάστοτε εποχής.

Σημαντικό παράγοντα στην εξίσωση της γυναίκας με τον άνδρα στις κοινωνικές και πολιτικές τους σχέσεις αποτέλεσε η αναβάθμιση του βιοτικού επιπέδου της ελληνικής κοινωνίας. Οι διεθνείς αλλαγές που επήλθαν στην αντιμετώπιση της γυναίκας επηρέασαν και την ελληνική κοινωνία προς αυτή την κατεύθυνση.

Στην έρευνά μας αυτή καταφέραμε μέσα από μελέτες σε παλαιότερες και νεότερες νομοθετικές ρυθμίσεις να συνειδητοποιήσουμε τη θέση της γυναίκας στο προγενέστερο και στο σύγχρονο ελληνικό δίκαιο. Μπορέσαμε να αξιολογήσουμε εμπειριστατωμένα και αντικειμενικά τις καταστάσεις και τους λόγους που οδήγησαν στις νομοθετικές αυτές αλλαγές. Καθώς και τη χρησιμότητά τους για την εξέλιξη της σύγχρονης κοινωνίας.

Είδαμε πως οι κοινωνικές αλλαγές και εξελίξεις συνέβαλαν στην διαμόρφωση, τροποποίηση ή και κατάργηση παλαιών νομοθετικών ρυθμίσεων με νέες σύμφωνες με τις απαιτήσεις των κοινωνικών καταστάσεων κάθε εποχής.

Η παραδοσιακή πολιτική για τη γυναίκα ήταν πολιτική προστασίας και πρόνοιας. Σήμερα η πολιτική αυτή αναθεωρείται. Με τη νέα πολιτική υποβαθμίζεται η ιδέα της προστασίας γιατί απορρίπτεται η ιδέα της

κατάταξης, των γυναικών σε ειδική κατηγορία. Αποδυναμώνεται η έννοια της πρόνοιας γιατί, ενώ παρέχει ανακούφιση σ' ορισμένες καταστάσεις, εξυπακούει τη διαίωνιση της παθολογικής κατάστασης και την παρεμπόδιση της εξέλιξης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1) Τάκαρη Ντίνα « *Η γυναίκα από την αρχαιότητα ως την τεχνολογική επανάσταση*», Αθήνα 1984
- 2) Κακλαμανάκη Ρούλα « *Η θέση της γυναίκας στην οικογένεια, κοινωνία, πολιτεία*», Εκδόσεις Καστανιώτη 1984
- 3) «*Ο αστικός Κώδικας και ο εισαγωγικός του νόμος 2η κριτική*»
Έκδοση επιμέλεια Κώστα Μπέη,
Εκδοτικός οίκος Αφοί Π. Σακκουλά, Αθήνα 1978
- 4) «*4 κώδικες Αστικός Κώδικας, Κώδικας πολιτικής Δικονομίας, Ποινικός Κώδικας, Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*», Εκδ. Νομικής Βιβλιοθήκης Αθήνα 1997
- 5) Λαΐου Αντωνία «*Δικαιώματα και υποχρεώσεις της εργαζόμενης γυναίκας στη μισθωτή εργασία*» Υπουργείο Προεδρίας Γενική Γραμματεία Ισότητας των Δύο Φύλων, Αθήνα 1985
- 6) Τζίφα Πανταζή Κων/να, « *Η θέση της γυναίκας στην Ελλάδα*»
Εκδόσεις Νέα Σύνορα, Αθήνα 1984
- 7) Υπουργείο Προεδρίας, Συμβούλιο Ισότητας των Δύο φύλων,
«*1981-1985, Τι έγινε για την ισότητα των δύο φύλων*»
- 8) «*Εμπορικός Νόμος*», Αντωνία Μαλαγάρδη, Αθήνα 1932
- 9) «*Τα Ελληνικά Συντάγματα* » (Επιδάουρου, Άστρους, Τροιζήνος,
1844,1864, 1911,1927, 1952, 1975/85)
Καθ. Δημ. Α. Κυριαζής –Γουβέλης
Νομική Βιβλιοθήκη Αθήνα 1991

- 10) Περιοδικό «Τύπος TV»
- 11) Τάκαρη Ντίνα, «Περιπλέοντας στη Μεσόγειο», Αθήνα 1972
- 12) Δουμάνη Χρηστέα, «Ελληνίδα Μητέρα», Εκδόσεις Κέρδος

